ISSN 2063-0077

Matrikula

Ex Praeteritis Praesentia

A MAGYAR CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ EGYESÜLET KIADVÁNYA

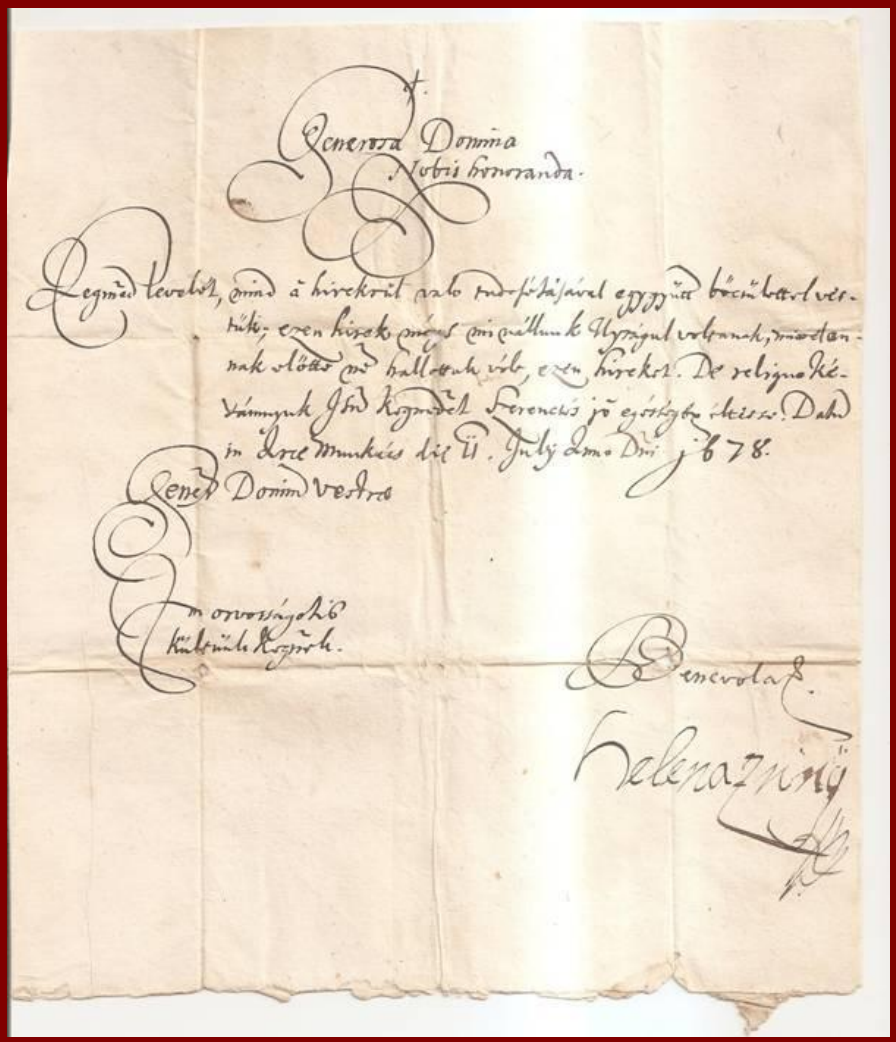

Zrínyi Ilona eddig ismeretlen levele simai Mező Mártonné Iekcsei Sulyok Zsófiához

Fotó: Joó Csaba

III. évfolyam, 3. szám

2013

IMPRESSZUM

Matrikula

a

MAGYAR

CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ

EGYESÜLET

kiadványa

matrikula@macse.org

Felelős kiadó: Dr. Kollega Tarsoly István

Szerkesztő: Dr. Hatvany Béla Csaba

Szaklektor (történelem, genealógia, heraldika): Babcsányi Judit és Babcsányi István

Szaklektor (számítástechnika): Lerch János

Nyelvi lektor: Babcsányi Judit és Babcsányi István

Megjelenik évente négyszer: március, június, szeptember és december hónapokban. A kiadvány szabadon és csakis díjmentesen terjeszthető. Kéziratokat a szerkesztő e-mail címére várunk legkésőbb a megjelenési hónap elsejéig. A cikkek tartalmáért, beleértve a cikkhez kapcsolódó képanyagot is, a szerzők felelnek.

III. évfolyam 3. szám

© MACSE 2013

TARTALOM

Joó Csaba: *A Gondviselés mosolya* 1

Dr. Várkonyi Tibor: *Törvénytelen János nyomában avagy Reznek(i) avagy Husz János származási problémái* 3

Hargita Ágnes: *A véletlen szerepe családkutatásaimban* 27

Dr. Hatvany Béla Csaba: *A Heves vármegyei Hatvaniak* 34

A Gondviselés mosolya

Joó Csaba, Biatorbágy (csaba@cynara.hu)

Korábbi levéltári vizsgálódásaim közben egy érdekes levél akadt a kezembe! Az írója Zrínyi Ilona volt a munkácsi várból. Pár soros levél, bevallom sokat nem törődtem vele, de mint érdekességet gyorsan lefotóztam, s aztán - elfelejtettem az egészet!

Vannak dolgok, amiket rendre hanyagolok, s így volt ez a képek átnézésével, letöltésével is. Amikor végre elővettem, akkor jött a megvilágosodás, hiszen ő II. Rákóczi Ferenc édesanyja - vajh mi köze lehetett családomhoz?

A levél így szólt:

Generosa Domina

Nobis honoranda.

Kegyelmed levelét, mind a hirekrül valo tudosétásával egygyütt böcsülettel vettük; ezen hirek mégh minállunk Uyságul voltanak, mivel annak előtte nem hallottuk vólt, ezen hireket. De reliquo kévánnyuk Isten Kegyelmedet Szerencsés jó egésségben éltesse. Datum

in Arce Munkács die 11. Julii Anno Domini 1678.

Generosae Dominationis vestrae

Im orvosságotis
kültünk Kegyelmednek.

Benevola etc.

Helena Zriny mp.

A levélhez sokat nem lehet hozzátenni, bár a nyelvünk azóta némileg változott, de érthető. A megszólítás: Nagyra becsült Nemzetes Asszonyunk Örültünk Kegyelmed levelének, melyben általunk ismeretlen híreket kaptunk! Kívánjuk, hogy Kegyelmedet az Isten szerencsés jó egészségben (éltesse) tartsa meg!

A dátum ismert formula: az Úr 1678 évében…

Utóirat: levelünkkel együtt orvosságot is küldtünk!

Nemzetes Asszonyságtoknak jóakarója, stb.

Helena Zrínyi sk.

Zrínyi Ilona ismert leveleit már jóval korábban feldolgozták s így a keresés folytatódott s csakhamar kiderült, hogy a levél nem található sehol, valószínű ismeretlen. A kútfők még azt is jelezték, hogy több levelét ismerjük, amelyeket, - ma úgy mondanánk - csak „látott" az íródeáknál s helyette más írta alá. Most nem kellett sok vizsgálat annak a megállapításához, hogy minden valószínűség szerint eredeti levélről van szó.

A levél válasz volt egy korábbi levélre, amely hírekről tudósított. Érdemes lenne utánanézni, hátha megvan valahol az eredeti levél is. Zrínyi Ilona ekkor már két éve özvegy, 35 éves múlt, két kisgyermekkel, a hatéves Juliannával s kétéves Ferenccel.

A levélből családi kapcsolat nem derült ki. Mikor visszamentem, megnézni, hátha a hátlapján találok valami címzést, jött a meglepetés! A címzett:

Generosae Dominae Sophiae Sulyok
Generosi quondam Domini Martini
Mező etc. Relictae Viduae, et. Dominae
Nobis Honorandae

A név ismerős volt: simai Mező Mártonné lekcsei Sulyok Zsófia. Mező Mártonról tudjuk, hogy Lipót császár katonája, hadnagya - egy időben Munkácson is szolgált. A Sulyok család sem ismeretlen: a Délvidékről, Bács megyéből valószínűleg a török elől költözött fel a környékre. Zsófia apja, György szintén katona volt. A család korábban pécsi püspököt is adott – igaz, ő a mohácsi csatamezőn vesztette életét. A levélben említett orvosságküldés a kapcsolat miértjére adott válasz is lehet. A két család, a Zrínyi és a Sulyok család korábban már ismerhette egymást. Beregben meg a közelben laktak. Zsófia is hasonló korú, 1640 táján született, gyermekeik is hasonló korúak lehettek. A levélnek van mának szóló üzenete is: akkor még csak a Gondviselés tudhatta, hogy alig egy év múlva az özvegy újra férjhez megy, hogy ősanyám lehessen! Ekkor éreztem a Gondviselés mosolyát!

A levél egyébként külföldi magángyűjtemény része. Kölcsönösség alapján a diszkréció megőrzésével közölhetem.

Törvénytelen János nyomában avagy Reznek(i) avagy Husz János származási problémái

Dr. Várkonyi Tibor, Budapest (drvt@digitals.hu)

1. Előszó

1996. óta kutatom a zalaszentgróti családfámat, és már az első évben elakadtam egy bejegyzésnél, amely szerint egy felmenőm törvénytelen gyermekként született volna. Mivel a gyermeket utólag törvényesítették, nem tulajdonítottam különösebben nagy jelentőséget a „törvénytelen” bejegyzésnek, mindaddig, amíg részleteiben elő nem véve a problémát érdekes kérdésekre bukkantam.

Írtam már hasonló dolgozatokat egy-egy családi genealógiai kérdés kibontásáról, ez a dolgozatom azonban valószínűleg nagyon meg fogja osztani az olvasóimat, illetve egyes rokonokban komoly ellenkezést, esetleg tiltakozást vált majd ki. Ezért valamennyiüket nyugalomra intem, és kérem, hogy csak az olvassa el, aki nyitott olyan vélekedésekre, amely esetleg az ő korábbi életében tanúsított egyes magatartási és vélekedési formáit támadja, esetleg önmaga ellen fordítja.

Az egyes információk tudomásomra jutásának időpontjait és sorrendjét a dolgozatomban nem közlöm, és be sem tartom, hanem inkább meseszerűen adom elő a számomra kikerekedő történetet.

El kell mondanom, hogy lehetséges, hogy tévedek a következtetéseimben. Annak az olvasómnak, aki ezt gondolja, éppúgy igaza lehet, mint annak, aki az elővezetett tények alapján feltételesen igazat ad majd nekem.

2. Bátai családtagok családi genetikai sajátossága

Mindig is csodáltam Bátai István (1907-1980) anyai nagyapám csodálatosan szép rezes-barnás színű bőrét, és mai napig nem feledem viszonylag alacsony termetét, amelyhez kivételesen nagy fizikai erő párosult. Ezeket a jegyeket (bőrszín, erős fizikai felépítés) nagyon erősen örökölte tőle nagybá-

tyám, ifj. Bátai István Mihály (1942) és édesanyám Bátai Rozália (1944) is. (Az 1940-ben született és még ebben az évben elhalt Bátai Ilonka vonatkozásában természetesen nem tudok állást foglalni.)

3. Bátai - Husz fényképek

Ahogyan begyűjtöttem nagyapám testvéreinek fényképét és adataikat (valamint leszármazóik adatait), nagyon hasonló jeleket láttam rajtuk is.

A fenti sajátosságok rendkívül markánsnak tekinthetők, Bátai István és testvérei nagyon hasonlítottak egymásra.

4. Szóbeszéd a markáns testi jegyek forrásáról

A családtagok mind megerősítették, hogy a közép-alacsony termet, sötét bőrszín a Husz családból ered. Ezt tűnik alátámasztani az a néhány fénykép is, amely fennmaradt Bátai Zsigmondról, mert Zsigmond ezeken valamennyi gyermekénél egy kicsit magasabbnak tűnik. (Sajnos Husz Máriáról – a kérdést esetleg eldöntendő – egyetlen fénykép sem került elő).

A fentiek szerint a markáns jegyek forrását a Husz családfán kell keresni.

5. Husz családbeli alapbejegyzések

Bátai Zsigmondné Husz Mária (kinek sírja Türjén erősen leromlott állapotban ma is megtalálható kb. 20-25 méterre férje sírjától a temető közepén) az, akitől az én leszármazási ágam örökölte a markáns géneket.

Mária 1928.06.23. napján hunyt el Türjén. Halála (amint szüleinek később említett halála is) regénybe illő. Itt elég legyen csak azt feljegyezni, hogy Mária a tyúkólban foglalatoskodott és ott felsértette a kezét a drótháló. Vérmérgezést kapott, és sajnos túl sokáig várt azzal, hogy orvoshoz forduljon. Mikor végül mégis elment megmutatni sérülését, ahhoz az orvoshoz ment, akinek az anyja helyett adta anyatejét csecsemő korában. Az orvos minden tőle telhetőt megtett, de már nem tudta megmenteni azt az asszonyt, akinek a tején nevelkedett…

Husz Mária sajnálatos korai halála miatt a Husz oldalági rokonok közül sokáig senkit sem ismertünk. 2003 májusában azonban rábukkantam néhány közeli élő ágra, amint azt a mellékelt családfa is bizonyítja. A tőlünk távolabbi Husz rokonok egy része (ha nem is olyan nagy tömegben, mint mi) szintén örökölte a markáns géneket. Figyelemmel erre bátran belevághatok a tanulmány kifejtésébe, legelsőként a Husz családbeli alapbejegyzések ismertetésébe.

A Husz-anyakönyvek vizsgálata során a következő nagyon érdekes (és többszörösen rendhagyó) bejegyzést találtam:

a.) A kiindulópont: Szentgrót római katolikus születési anyakönyv (ma Zalaszentgrót)
/betűnagyság és betűtípus eltérés az anyakönyvben is tapasztalható/
1849.02.04.

János	Husz Pál házasságával 1848 törvényes lett
~~törvénytelen~~	Reznek Anna Szentgrót

Megj.: Szentgrót a lakóhely és / vagy születési hely rovatban szerepel,

b.) Az érkezési pont: Zalacsány római katolikus esketési anyakönyv

1874.11.22	Husz János és Nagy Rozália házasságot köt

Kérdések:

1. Mikor történhetett a születési anyakönyvbe az utólagos bejegyzés (más a bejegyzés kézírása, nagysága)?
2. Hogy lehet az, hogy egy 1849. évi születés utólagosan egy 1848. évi házassággal lesz törvényes?

Házasság hiánya

Hét éve keresem a fentiekben hivatkozott házasságot, de mindezidáig nem találtam meg. Most 2013 tavaszán újabb összpontosított kutatást kezdek meg a hiányzó bejegyzés felkutatására, hátha abból kiderül valami fontos adat.

János és testvérei

Nagyon érdekes (és az 1851. év előtti házasságkötést valószínűsíti) az, hogy Husz Pálnak és Reznek Annának János születését követően születtek törvényes gyermekei a következő napokon:

Husz Rozália	1851.01.12. (1869.01.18. Léhart Józsefné, 1889.02.12. Karácsony Vendelné)
Husz Pál	1855.05.13.
Husz Antal	1857.06.01. (1883.04.29. Kövér Júlia férje)
Husz Anna	1860.03.30.
Husz Károly	1861.11.24.-1863.08.01.

Sajnos egyik házasságnál sincs feltüntetve más település, csak Szentgrót. Abban reménykedtem és reménykedek, hogy megtalálom Reznek Annának Szentgrótról elszármazó gyermekét, akihez Anna esetleg „elmehetett meghalni”.

Érdemes észrevenni, hogy Rozália után (akinek nem tudom, ki lehetett a névadója) született első fiú PÁL, majd az első lány ANNA, azaz a szülők neveit adták a gyermekeknek.

János a Reznek(i) családban a felmenők között egyáltalán nem fordult elő, a Husz családban Pál nagyapja volt a legközelebbi János, aki azonban már 1805-ben meghalt… A fentiek szerint a János mondható „családidegen” elnevezésnek.

Érdekes bejegyzések: másik Husz Pál és Reznek(i) Anna

A vizsgált időszakban (és 1850-től kezdve ilyen párként gyermeket már nem nemző) házaspár: Husz Pál és Molnár Anna voltak. Mivel az ő házassági anyakönyvi kivonatuk szerint a férj 1840-ben 36 éves, azaz kb. 1804-ben született és figyelemmel arra, hogy a mi családfánkban szereplő Husz Pál után felül 1820-ban született, ez a vonal figyelmen kívül hagyható.

Ami még érdekesebb volt a kutatásban a másik Husz Pál személyénél, egy másik Reznek(i) Anna története: 1847.12.18. napján 41 évesen elhalálozik Gulás János, akinek a felesége Rezneki Anna. Felmerült az a gondolat, hogy Gulás János volt a mi Reznek(i) Annánk korábbi férje. Gondot az jelentette, hogy ha a halálának napján nemzette volna Gulás János (aki szintén János!), a mi Jánosunkat, akkor Jánosnak 1848. augusztusában-szeptemberében meg kellett volna születnie. Azt feltételeztem, hogy Gulás János halála után, de még Husz Pállal kötött házassága előtt lépett törvénytelen kapcsolatban valakivel Anna, és a megszületett fiúgyermeket azért anyakönyveztette Jánosnak, hogy a település lakossága azt gondolja, hogy a fiú, még a „nemrég elhalt Gulás János” posztumusz gyermeke. Mivel azonban hosszas kutatást követően megtaláltam Reznek(i) Anna halotti bejegyzését (1854.12.30. Szentgrót), kiderült, hogy ez az Anna egy másik Reznek(i) Anna, aki 1814-ben született. (megtaláltam egyetlen Szentgróton bejegyzett gyereküket: Gulás Júlia 1847.06.15.-1849.08.13. A kis Júlia esetében tovább fokozta az érdeklődésemet az, hogy a keresztanyja Husz Katalin volt).

Hogy a kutatásom még izgalmasabb lehessen, Husz Pál halálát követően találtam egy elhalt és törvénytelenül született Reznek Máriát (1888.03.07.-1886.11.24.), akinek az anyja a cseléd Reznek Anna volt… Mivel Anna a jelenlegi tudomásom szerint 1825-ben született, e gyermek születésekor már 63 évesnek kellett lennie, ezért kizárhatjuk, hogy ez az Anna azonos lenne a mi Annánkkal, azonban érdekes, ahogyan a sorsok és a történelem megismétli magát. Itt jegyzem meg azonban, hogy amíg Husz Pálné Reznek Anna halotti bejegyzése elő nem kerül (feltehetően a szülei nevével), csak vélelmezhetem a szüleinek a nevét és az ő születési dátumát. A ma ismert adatokban természetesen a kutatás mélysége miatt biztos vagyok, de soha nem lehet tudni, hogy a genealógia mikor tréfálja meg az embert.

6. Katonai iratok mint segítség és egyben mint probléma

Nagy megdöbbenést okozott, amikor előkerültek az 1871. évi sorozási iratok, ugyanis Szentgrót községben ebben az évben sorozták be a következő adatokkal rendelkező fiatal férfit:

„522 sorszám alatt REZNEKI János, aki Szentgrót községben született 1849-ben, kinek anyja REZNEKI Anna, akinek a lakóhelye ismeretlen, testi nagysága 60 hüvelyk (kb. 152,4 cm !), mellmértéke 31, minősítés gyenge, visszahelyezendő”

(Forrás: MOL mikrofilm B 838, 1871 III. korosztály, 1849 év, 31 oldal, 522 sorszám)

Az ”egészen ismeretlen” megjelölést később áthúzhatták, de nem biztos, mivel a „~~ditto~~” jelet láthatjuk az utolsó sorban.

Érdekesség kedvéért megjegyzem, hogy másik sorozásoknál összeírtak

a) egy Rezneky Jánost, aki Cserszegtomajon született 1850-ben, akinek az apja Rezneky István.
b) egy Husz Józsefet, aki Szentgróton született 1852-ben, akinek az apja Husz József.

Ezen személyek vizsgálata mellőzhető, hiszen világos, hogy nem a mi Törvénytelen Jánosunkat rejtik magukban.

A fentiekkel kapcsolatban a következő megállapításokat kell tenni:

1. Mivel 1849-ben és a környező években egyedül a mi Jánosunk született Reznek(i) Anna gyermekeként, ráadásul törvénytelenül (hiszen Rezneki Anna az apa nevének rovatához van beírva), ez a János azonos a mi Jánosunkkal.
2. Rezneki Anna azonos a mi Annánkkal.
3. Testi méretei rendkívüli hasonlóságot mutatnak a Bátai családban korábban már jelzett magassági mérővel.
4. Szükséges lenne még újabb sorozási papírt (vagy elbocsátó iratot) találni, mivel a sorozás eredménye „visszahelyezendő”.(!) Ez idáig ilyen iratot nem találtam.

A fentiekkel kapcsolatban a következő súlyos kérdések merülnek fel:

1. Hogyan lehet az, hogy Husz János (aki törvénytelenül született, és akkor Reznek néven lett anyakönyvezve) 23 éves korában Rezneki Jánosként kerül sorozásra?
2. Hogyan lehetséges az, hogy ha besorozták, akkor nem tudják, hol lakik, illetve hogy lehet (bár ez lehet elírás is, illetve javíthatták áthúzással utólag) az, hogy „egészen ismeretlen”-nek jelölték meg. *Talán az lehet a magyarázat erre (és arra, hogy miért nincs újabb sorozása), hogy Reznek János a épp ebben az időben vette fel a Husz nevet, és elvesztették a nyomát.*

Személy szerint nincs kétségem afelől, hogy ez a János a mi Jánosunk, azonban emlékeztetni kell az olvasót arra, hogy ez a Rezneki János két év múlva Husz Jánosként veszi feleségül Zalacsányban Nagy Rozáliát.

7. Lehetséges megoldás

Úgy gondolom, hogy sikerült a genealógiai problémát leszűkítve felvetni az olvasó számára. Amit most közreadok, az nyilvánvalóan megosztja majd a rokon-olvasóimat. Amit alább dőlt és apróbb betűvel írtam, az nem szükséges eleme a genealógiai kérdés megoldásának:

1. Reznek Anna Szentgróton megszületik 1825.09.17. napján, apja Reznek József (Zalaszentlászló, 1785.10.19. - Szentgrót, 1845.03.04.), anyja Horváth Éva (? Udvarnok, 1792.02.18. - Szentgrót, 1847.05.24.). Meglehet, jelent valamit, hogy keresztszülei: nemes Dabronyi József és Komáromi Julianna.

Köztes lehetséges események

2.a. *Reznek Anna megházasodik valakivel valamikor 1842/47 között, a férj elhalálozik, de már állapotosan hagyja magára a feleségét. Pál elveszi feleségül, észleli az idegen atyától származó terhességet.*

2.b. *Reznek Anna nem házasodik meg, házasságon kívül él 23 éves koráig (1848), majd mikor egy „törvénytelen kapcsolatában" észleli a törvénytelen fogantatást, gyorsan megházasodik, hozzámegy Husz Pálhoz még 1848-ban, egy eddig ismeretlen településen. Husz Pál valószínűleg nem tudja, hogy felesége viselős.*

Hogy miért választottak az esketésre más települést, erre néhány gondolatot megosztanék az olvasóval:

1. Reznek(i) Anna a jelenlegi tudomásunkkal ellentétben nem Szentgróton és nem a Reznekiek fészkében, Zalaszentlászlón született, és (az akkori szokásoknak megfelelően) a leány házánál tartották az esküvőt,
2. Reznek(i) Anna valamilyen kifogással (terhességét eltitkolva Pál előtt) rávette Pált a másik helyszínen való házasságkötésre,
3. Anna és/vagy Pál már házasságban élt, párjaiktól el nem választhatták őket a kánonjog szerint, azaz bigámia miatt, szerelmi házasság okán kerestek egy olyan helyet, ahol nem ismerték őket.
4. Pál a valódi apja Jánosnak, de a házasságot a teherbeesést követően olyan későn tartották, hogy a kánonjog szerint esetleg a gyermeket már nem lehetett törvényesnek tekinteni, és a szülők arra gondoltak, hogy egy távoli helyről hozott igazoláson kimagyarázhatják a hónapot-napot csak az év fog számítani.
5. Stb.

3. 1849.02.04. napján Szentgróton megszületik János, akinek törvény szerinti apja Husz Pál (számolva a házasságkötés és a születés közötti időszak rövidségével) nem ismeri el magáénak a gyermeket, ezért az törvénytelen bejegyzést kap. Itt természetesen feltételezem, hogy az utólagos bejegyzés nem téves, és valóban 1848-ban történt a házasságkötés. Figyelemmel a 6. pontban ismertetett katonai irat tartalmára, 99%-ban biztos vagyok abban, hogy Pál nem a biológiai apa, különben nem várt volna 23-24 évig a törvényesítéssel.

4. 1851-1861 között születnek sorra törvényesen János anyai féltestvérei, akik felveszik sorban a szülők neveit.

5. 1872-ben sorozzák Jánost Rezneki Jánosként.

6. 1874 évben János valószínűleg a tervezett házasságkötésével kapcsolatban megállapodik nevelőapjával Husz Pállal, hogy az áldatlan törvénytelen állapotot meg kell szüntetni, és mivel Pál már érzi, hogy közeleg az ő halála (1876-ban meghal), illetve Jánost érdemesnek találta a nevének viselésére, elmennek a paphoz, aki az eredeti anyakönyvbe a születést követően 23-24 évvel később bejegyzi, hogy a születés „ Husz Pál házasságával 1848 törvényes lett”, azaz ez magyarázhatja meg azt, hogy egy 1849 évi törvénytelen születést hogyan lehet 1848 évi házassággal „utólag” törvényesíteni.

7. 1874.11.22. napján Husz János, aki korábban Rezneki János volt, elveszi feleségül Nagy Rozáliát Zalacsányban, és ettől kezdve hibátlan a genealógia.

Megjegyzés: Reznek(i) Anna valószínűleg 1895. október 1-jét (az állami anyakönyvezés bevezetését) követően halt el. A Mormon Egyház segítségével kutatni kezdem 1895-1912 között a szentgróti halotti iratokat, hátha kiderül valami, ami utal fiának eredetére.

8. Törvénytelen János származása

Olvasóim bizonyára emlékeznek arra, hogy a markáns Bátai jegyeket (barna bőr, alacsony termet) a Husz ág hozta a családba, ahol azonnal egy törvénytelen kapcsolatot jeleznek a korábbi források. A kérdés az, hogy (ha nem valami hihetetlen genetikai véletlennel állunk szemben) ezek a jegyek –mindenféle előítélet, megkülönböztetés nélkül- milyen népcsoportra lehetnek esetleg jellemzőek.

8.1. Zsidók

Szentgróton jelentős zsidó közösség élt ebben az időben. Jelenleg nincs ismeretem arról, hogy éltek-e szefárd zsidók a településen, ugyanis szemben az askenázi zsidókkal (akik teljesen átlagos európai külsejű izraeliták) a szefárd zsidók főleg spanyol, levantei, olasz és dél-francia zsidók lévén antropológiailag különbözhetnek az askenáziaktól, bőrük színe barna, termetük (talán) alacsonyabb. A

hitközség alapítása 1670-re tehető (!), bár már jóval korábbról is fennmaradtak sírkövek a temetőben. A zsidók olyannyira részei voltak a zalai életnek, hogy igen korai időkből fennmaradtak zsidó összeírások. Anyakönyveik igen korán kezdődnek, 1828-ból már vannak feljegyzések.

Lehetséges az, hogy Anna egy zsidó férfival folyatott törvénytelen kapcsolatából származna Törvénytelen János? Emellett szólhat

a) a zsidó közösség szerves része volt Szentgrót életének, tehát „könnyen" találkozhatott Anna a zsidó férfival,

b) szefárd zsidó alkat (már ha van ilyen) hozhatta a barna bőrszínt.

E vélemény ellenére szólhat, hogy ebben az időben szinte hermetikusan elzárt volt a két vallás és a két nép egymástól.

Saját véleményem: nem hiszem, hogy zsidó eredetű lenne Törvénytelen János.

8.2. Romák

Amennyiben komolyan vesszük a Bátai család markáns jegyeit, óhatatlanul eszünkbe jut, hogy esetleg roma vér csörgedezik ereinkben, ennek én kifejezetten örültem volna, mivel zsidó vér más ágon már tartozik hozzám. A barna bőr, és esetleg a viszonylag alacsony termet okot adhat az efféle gondolatokra.

A tanulmány írása közben (amint azt korábban jeleztem) adatgyűjtésbe kezdtem a Husz leszármazók között. Ennek során kaptam egy rendkívül értékes levelet egy rokonomtól (kinek anyai nagyanyja Husz Mária volt), amelyből úgy idézek, hogy nem kommentálom a történetet, mindenki maga vonja le belőle a következtetéseit:

„Apám nem csak egy alkalommal vagy esetben odaszólt anyámnak: *„Ne beszélj, olyan vagy, mint a köszörűs cigány famíliád volt!"* Ennek értelmét felfogni akkor nem tudtam és most gondolkodás után a származásunkkal hozom összefüggésbe, és köszörűs cigányként voltak ismertek. Ők szórakoztatták mutatványaikkal, különösen falusi búcsú, bérmálás, húsvét alkalmával a faluk népeit, keserű kenyér volt az is."

A romák (akiket cigányoknak nevezünk) a nevüket a nyelvük nevéről kapták, azaz a „roma" a nyelvük neve, amely indiai szanszkrit eredetű, közvetlenül pedig „embert" jelent. Az angolszászok (nem alaptalanul) „traveller"-nek, azaz „utazónak" nevezik őket, tekintettel a nép érzékeny hozzáállására ahhoz, hogy a befogadó népek, miként nevezik őket. Magyarországon Zsigmond király idejében (1387-1437) jelennek meg (a források szerint), mint vándorkovácsok és muzsikusok.

Lehetséges tehát az, hogy Anna egy roma férfival folyatott törvénytelen kapcsolatából származna Törvénytelen János?

Emellett szólhat

a) a romák általában római katolikusok voltak, akik „vegyesen” élhettek a nem romákkal, Anna találkozhatott roma férfival Szentgróton,

b) Szentgróton elég sok roma élt, erre utalnak még a XVIII. század végén felvett romákkal kapcsolatos összeírások.

E vélemény ellenére szólhat, hogy a romákkal való keveredés nem nagyon jellemző az anyakönyvek tanulsága, és az általam elvégzett szóbeli „interjúkon” elhangzottak szerint.

Saját véleményem: őszintén sajnálva, hogy ez úgy tűnik, kimarad az életemből, nem hiszem, hogy roma eredetű lenne Törvénytelen János, különösen azért nem, mert csak a sötétebb bőr miatt vizsgáltam a kérdést.

8.3. Mediterrán eredet

Érdemes figyelni a teherbeesés időpontjára. A terhességek általában a fogantatástól 7-9 hónapon át tartanak, akkoriban az ennél rövidebb terhességek valószínűleg mind gyermekhalállal jártak együtt. Ha a szülés 9 hónapra történt, a fogantatás időpontja 1848 május, ha 8 hónapra akkor 1848 június, ha pedig 7 hónapra, akkor a fogantatás 1848 júliusában következett be.

1848. március 15-én kitört az 1848/49 évi Forradalom és Szabadságharc. Ami a katonák jelenlétét illeti két gondolatot kell kifejtenünk:

1. 1848. május és júliusa között volt-e és milyen csapatmozgás, amely érinthette Szentgrótot és környékét,
2. 1848 tavaszán állomásoztak-e Zala Megyében idegen légiók, csapatok.

1848 május – július csapatmozgásai a környékben:

A források szerint (és itt Dr. Hangodi László tapolcai kutatásait kell kiemelnem) Zala Megyét elkerülték a jelentős harcok, azonban földrajzi elhelyezkedése miatt kizárt, hogy ne lettek volna csapatmozgások rajta keresztül, legalább Jellasics horvát támadásainak megelőzésére és kivédésére. A tanulmányomban nagyban támaszkodom Pete László:”Monti ezredes és az olasz légió a magyar szabadságharcban” című könyvére.

Törvénytelen János fogantatásának lehetséges időpontjában a következő mozgások voltak tapasztalhatóak:

a) *a császári, királyi 60. (Wasa Gusztáv herceg) gyalogezred I. zászlóalja* június 17-én, a II. zászlóalja június 21-én indult el Budáról a drávai védvonalra, a Budaörs, Bicske, Lovasberény, Székesfehérvár, Várpalota, Veszprém, Nagyvázsony, Tapolca, Keszthely, Nagykanizsa útvonalon,
b) az *1. (pesti) honvédzászlóaljat* pedig június 24-én indították útnak a fővárosból az Ercsi, Velence, Székesfehérvár, Várpalota, Veszprém, Nagyvázsony, Tapolca, Keszthely, Kiskomárom, Nagykanizsa menetvonalon.

A fenti csapatmozgások a fogantatás lehető legkésőbbi időpontjával esnek egybe, ezért megítélésem szerint nem ezen felvonuló katonák között kell keresni az ismeretlen atyát.

1848 tavaszán a környéken tartózkodó idegen ezredek:

Figyelemmel arra, hogy a markáns jegyek mediterrán jellegű rokonságra utalnak, a lengyel ezredek vizsgálatát mellőztem. Ezzel szemben ismeretes, hogy 1848 tavaszán három olasz ezred tartózkodott Magyarország területén:

1. Gróf Ferdinand Ceccopieri altábornagy által vezetett 23. számú gyalogezred a törzsével és két zászlóaljával Budán állomásozott. A katonák többnyire Lodi (Lombardia) vidékéről származott. A teljes gyalogezred 2228 főből állt.
2. Pietro Zanini altábornagy által vezetett 16. számú gyalogezred a törzsével és két zászlóaljával Pesten állomásozott. A katonák többnyire Veneto tartományból, Treviso környékéről származtak. A teljes gyalogezred 2201 főből állt.
3. Báró Carl Kress altábornagy által vezetett lombardiai 7. számú svalizsér (könnyűlovas) ezred századai Pér, Peremarton, Veszprém, Tapolca, Hajmáskér, Palota (Várpalota), Csákvár, Kocs és Szöllős helységekben állomásoztak (más források Mór és környéke megjelölést alkalmazzák). A katonák többsége Lombardia vidékéről származott. A svalizsér ezred 1491 főből állt.

Svalizsér: a francia chevaux-légers szóból ered, amelynek a fordítása: könnyűlovasság.

Ami Ceccopieri gyalogezredét illeti, az ezred mozgásának nem nagyon lehetett köze Törvénytelen János fogantatásához.

Zanini gyalogezred két századát 1848. május 15-én indították Csány László drávai kormánybiztos parancsnoksága alá Buda – Tétény – Nagykanizsa vonalon. A két század 372 főből állt. A két századot igen gyorsan Légrád alá rendelték a közelgő horvát veszély miatt. A források alapján az állapítható meg, hogy a minket érintő zalai területen nagyon gyorsan, erőltetett menetben haladtak át, ezért

nem valószínű (természetesen egészében ki nem zárható), hogy ezeknek a katonák között lett volna a keresett atya.

Kress svalizsér (könnyűlovas!) csapatai közül fél századnyi itáliai katona állomásozott Tapolcán a fogantatás időpontjában. Ezt onnan lehet tudni, hogy 1848. március 27-én Csillagh alispán felszólította a főszolgabírókat, hogy tegyenek jelentést Zalaegerszegre, hogy milyen létszámú és erejű császári, királyi katonai csapat állomásozik az egyes szállásházakban. Figyelemmel arra, hogy Tapolca és Szentgrót kb. 25-45 km-re van egymástól, amely könnyűlovas felszerelésben néhány óra alatt megjárható út, nagyon könnyen elképzelhető, hogy a fél századnyi légiós egyike lehet a keresett atya. Meg kell jegyeznem azonban, hogy napjainkban sem egyszerű átkelni Tapolca és Zalaszentgrót között, elég rosszak az utak és a Keszthelyi-hegység is természetes akadályt képez a két település között.

A fentieket meghaladóan, még a tapolcai irányvonalhoz képest is érdekesebb adatokat találtam a Hadtörténelmi Levéltárban a következő könyvben (a teljes cím, szerző lényeges, ezért ezt közreadom):

Geschichte des k.k. Uhlanen-Regimentes Alexander II., Kaiser von Russland Nr.11. (vormals 7. Chevauxlegers-Regiment) von seiner Errichtung 1814 bis Ende 1877

Hugo Freiherr von Komers-Lindenbach (Wien 1878)

A forrás az 1848-1850 évek közötti ezredtörténet ismertetésénél (néhol hibásan Veszprém megyébe helyezve) futólag megemlíti az összes „központot", melyek között azt olvashatjuk, hogy 1848 év elejétől július 1. napjáig Szalabéren (ma Zalabér) állomásozott az alezredesi 1. század. Ha rápillantunk a térképre, láthatjuk, hogy Zalabér ma szinte összenőtt Szentgróttal, közúton 5-8 km a távolság a két település között, a közút ráadásul erős kanyarral (kitérővel) érkezik meg Szentgrótra. Mindezt figyelembe véve szinte kiált magáért az igazi megoldás: a Zalabéren állomásozott katonák között kellene keresni Törvénytelen János atyját.

Tisztelt Olvasók!

Ettől kezdve a konkrét személyekkel kapcsolatos okfejtések kizárólag a képzeletem játékából fakadnak, de úgy gondoltam, hogy mint a történelmi emlékezet részéhez tartozókat érdemes megemlíteni, akár ilyen furcsa összefüggésben is!

A könnyűlovasság feladata a felderítés, rajtaütésszerű támadás, ellenséges gyalogság megtámadása stb. A császári és királyi hadseregben 1848/49-ben könnyűlovas feladatokat láttak el a: 4. Dzsidás (ulánus) ezred, 7. könnyűlovas (svalizsér) ezred és a magyar 12. huszárezred.

A minket érintő 7. könnyűlovas ezredet német lovasságnak is nevezték. Az ezred a Budai Főhadparancsnokság területén állomásozott (oda tartozott).

Felépítése a következő:

ELSŐ	MÁSODIK
EZREDESI	
ALEZREDESI	
1. ŐRNAGYI	
2. ŐRNAGYI	
SZÁZADOK	

Zalabéren tehát az alezredesi első (1) század állomásozott.

Közreadok egy névsort, amely felsorolja az 1848 elején-tavaszán a 7. számú lombardiai könnyűlovas ezred alezredeseinek (!) a névsorát (a forrás által rögzített sorrendben):

1. Kleinheims Franz
2. Bazanella Josef
3. De Visconti nobile Gaelazzo
4. Cerasoli Albert
5. Graf Polignac Agenor
6. Bigura Peter
7. Fritsch Sigmund
8. Dipold Anton
9. Del Bene Benedikt
10. Von Kostyan Franz
11. Brudermann Andreas
12. Stöwer Ferdinand
13. Graf Castiglioni Marsill
14. Von Ziegler und Klipphausen Friedrich
15. Conte Giusti August
16. Von Berrez-Perez Friedrich
17. Hoffmann Albert
18. Pulz Johann

Mivel a forrás két alezredesi századot jelöl, és mivel az alezredeseket nem abc sorrendbe helyezte, *feltételezhető*, hogy a névsor elején az első alezredesi századhoz tartozó alezredesek vannak felsorolva, azok, akik Zalabéren tartózkodtak. A névsorban 18 alezredes szerepel, ezért az első kilenc főt kiveszem és abc névsorba helyezem:

Bazanella Josef
Del Bene Benedikt
Bigura Peter
Cerasoli Albert
Dipold Anton
Fritsch Sigmund
Kleinheims Franz
Graf Polignac Agenor
De Visconti nobile Gaelazzo

Ezek (de lehet, hogy a ki nem emelt további kilenc fő is) nagy valószínűséggel éltek Zalabéren Törvénytelen János fogantatásának pillanatában. Mivel itáliai eredetet vizsgálok, megpróbáltam a nevek alapján elkülöníteni azokat, akik nem német, hanem itáliai származásúak lehettek (természetesen tudni kell, hogy lehet, hogy egy teljesen német hangzású névvel bíró katona volt a leginkább olasz külsejű, de mi most csak a logikai szűkítés mentén tudjuk megközelíteni a kutatás tárgyát). Az itáliai-eredetű (vagy más mediterrán eredetű) alezredesek:

Bazanella Josef
Del Bene Benedikt
Bigura Peter
Cerasoli Albert
Graf Polignac Agenor
De Visconti nobile Gaelazzo

A fentiek szerint talán ezen alezredesek és a század tagjai között bújik meg Törvénytelen János biológiai apja.

Az alezredesek közül egynek volt János a keresztneve, de mivel Johann Pulz főhadnagy a lista második felében szerepel és németnek tűnik a neve, nem gondolom, hogy a keresztnevének jelentőséget kellene tanúsítanom.

A fenti hat személy közül a következőnek találtam meg további adatait.
(1849-ben a Monti ezredes által vezetett olasz légióban harcolt az osztrákok ellen):

Dalbene Benedetto (fent Del Bene Benedikt)
Olasz légió századosa, aki a 7. számú svalizsér (könnyűlovas) ezred főhadnagyaként dezertőrként (vagy más forrás szerint kilépve) került később az 1849-ben felállított olasz légióba. (valószínűleg azért, mert a Kress-svalizsérok időközben átálltak az osztrákok oldalára)

Született Veronában 1814-ben, a szabadságharc után visszatért Olaszországba (Cagliari volt az érkezés helye).

Rá vonatkozóan két forrás áll rendelkezésünkre

a) „A Légió névjegyzéke Törökországban 1849-50
b) „Névjegyzék. Olasz Légió" (ez Gallipoliban készült)

Mindkettő forráshelye: Archivo dei Baroni Monti della Corte, Nigoline Cortefranca (Brescia). Carte di Alessandro Monti

Megjegyzés: Dalbene Benedetto Törvénytelen János fogantatásakor 34 éves lehetett.

Pete László kutató hívta fel figyelmemet Benedetto Del Bene jellemzésére, amely valószínűleg Monti ezredes tollából származik: „1849 júniusában lépett be az Olasz Légióba. 7 évig szolgált az osztrák Kress lovasezredben. Emberi értékei vannak, de különös jelleme és túlzott borfogyasztása inkább károssá mint hasznossá tette őt a légió számára. Egy veronai nemesi családból származik, anyagi javaknak nincs híján…"

Végezetül megjegyzem, hogy az sem kizárt, hogy Reznek(i) Anna a szállásházakban teljesített cseléd-szolgálatot, ebben az esetben az atyának át sem kellett lovagolnia Szentgrótra ahhoz, hogy génjeit reánk hagyja. Figyelembe kell vennünk azt is, hogy Szentgróton 1847-ben kaszinót nyitottak, és ez lett a környék szórakoztató központja. Könnyű elképzeli, hogy a svalizsér ősapa kimenőjét a kaszinóban töltötte (áldozva ezzel itáliai virtusának), és ekkor találkozott össze Annával, esetleg pünkösdkor.

A lehetséges atya sorsának vizsgálatához szükség volna még az adatok szűkítésére. Listám van arról, hogy 1848-49 években a hadtest hol vett részt csatákban, így mód volna arra, hogy kövessük a nyomokat megyéken és országrészeken át.

Mindaddig, amíg bővebb adatokhoz nem jutok közreadok egy másik listát. Ebben a 60 főt tartalmazó listában azokat az itáliai katonákat sorolom fel, akik 1849-ben az olasz légióban szolgáltak és biztosan a Kress svalizsérok között szolgáltak korábban. A listát rangjuk szerint vezetem le (a 8.5. pontban hivatkozott forrás alapulvételével) az 1. számú mellékletben. A vizsgálat nehézségeire (és egyben a kétes eredményességére) jellemző, hogy a következő logikai szűkítést kell végeznünk Kress svalizsérok között:

Kress svalizsérok teljes létszáma 1848 tavaszán: 1491 fő (!)
Zalabéren szolgálatot teljesítő katonák létszáma: az első alezredesi század (ismeretlen szám)
Itáliai légióban szolgáló biztosan Kress svalizsér előéletű, ismert itáliai katonák száma: 60 fő

A fentiek alapján a kutatás szempontjából a legfontosabb az lenne, hogy a Bécsben található Kriegsarchive-ban megtaláljuk a zalabéri svalizsérok listáját, mert lehetséges, hogy közülük egyik sem került be az olasz légióba, és ha be is került, lehetséges, hogy nem ismert a személye, hiszen ahogy fent látható, *a teljes létszám csupán 4%-ának (!!!) ismert a neve*. A forrás-listában találhatók olyan katonák, akiknél nincs jelölve az „előélet", lehetnek köztük Kress svalizsérek, de még ha őket be is vennénk a listába (amit most nem tettem meg), akkor sem növekszik jelentősen ez az arány. Ha viszont egy század katona adatait kell összevetni 60 fővel, akkor lehetséges, hogy az arány javul.

Az olaszok 8 évet szolgáltak a könnyűlovasságnál, ezért az 1848 tavaszán Zalabéren állomásozó olasz katonák 1840-1848 között vonulhattak be. Ha azt számolom, hogy a sorozásnál kb. 18 év volt az alsó korhatár és kb. 40 év a felső, akkor

a) az 1840 évi sorozottak 1800 és 1822 között születhettek
b) az 1848 évi sorozottak 1808 és 1830 között születhettek

így nagy valószínűséggel Törvénytelen János apja 1800-1830 között születhetett.

Ha idáig eljutottak az olvasásban, felmerülhet az olvasóban a kérdés, hogy egyáltalán mit kerestek itáliai eredetű csapatok Magyarországon. Néhány szóban a következőkkel tudom magyarázni a jelenlétüket:

A 16. században a nagy földrajzi felfedezések hatására a világkereskedelem központja áttevődött az Atlanti-óceán partjára, az észak-olaszországi városállamok hanyatlásnak indultak.

A 18. század elején a Habsburgok megszerezték a Milánói Hercegséget és Mantovát (Lombardia), a Nápoly-Szicíliai Királyság a spanyol Bourbonoké, Korzika a franciáké lett. Piemont 1720-ban megszerezte Szardíniát, és megerősödött.

A napóleoni háborúkban Szardínia és Szicília kivételével egész Itália Napóleon uralma alá került, de a bécsi kongresszus (1814-1815) visszaállította a régi rendet. A pápa visszatért a Pápai Államba, a Bourbonok Szicíliába, a Savoyai-ház Szardínia-Piemontba, Lombardiát és Velencét az Osztrák Császársághoz csatolták, Parma Modena és Toscana trónjára Habsburg főhercegek kerültek.

Az állami függetlenséget és Itália egyesítését célzó titkos karbonári ("szénégető") mozgalom 1821-es felkelését osztrák katonai segítséggel verték le. Az 1848-as forradalmi hullám hatására az uralkodók Nápolyban és Piemontban is alkotmány kibocsátására kényszerültek. Milánóban és Velencében elűzték az osztrákokat, kikiáltották a köztársaságot és csatlakozásukat a Szárd-Piemonti Királysághoz. Cavour szárd-piemonti miniszterelnök ügyes diplomáciával elnyerte Nagy-Britannia és Franciaország támogatását, és az 1859-es francia-piemonti-osztrák háborúban Ausztria vereséget szenvedett, majd 1866-ra egész Lombardia csatlakozott az önálló Olaszországhoz. MAGYARUL: Törvénytelen János vélt apjának sorozásakor Lombardia (éppen úgy, mint Magyarország) az Osztrák

Császárság része volt, így teljesen természetes esemény lehetett lombard sorozású ezredet Zala megyébe küldeni.

Az 1. számú mellékletben felsorolt katonák közül kiemeltem a „János" keresztnevű katonákat, mert logikus azt gondolni, hogy Reznek Anna a született törvénytelen gyermek keresztnevét az atya keresztneve szerint adta meg, figyelemmel arra, hogy a Reznek családban a felmenők között egyáltalán nem található meg ez a keresztnév, és a Husz családban is csak véletlenszerűen fordul elő abban az időben. E gondolkodás alapján (emlékeztetve arra, hogy a mintavétel 4%-os!) esély van arra, hogy a következő katonák között (és nem a korábban említett alezredesek között) található Törvénytelen János apja (a rövidítések magyarázatát lásd a mellékletben):

Név	Fokozat / Bekerülés oka / Sorsa	Születési hely/ideje/foglalkozása
Decarlini Giovanni	Ő/D/O	Asti (Piemonte)
Palasso Giovanni	SZM/HF/A	Vicenza
Castrezatti Bortolo,Giovanni,Atonio	T/HF/?	Fiumicello (Brescia) / földműves
Grossolo Giovanni	T/HF/?	Milano / cipész
Riva Giovanni Battista	T/HF/O vagy Zanini ezred és „Antonio"	Casirate (Bergamo) / kocsis
Arigotto Giovanni	K/?/?	Sovere (Bergamo) / 1826
Bernasconi Giacinto	K/HF/O	Fiumicello (Brescia) földműves
Caccia Giovanni	K/D/O	Orzinuovi (Brescia) / kovács
Carobbio Giovanni	K/HF/A	Bergamo
Ciserchio Giovanni Bat. (Battista?)	K/HF/O	Chiari (Brescia) / asztalos
Danesi Giovanni	K/?/ + Verbász, gránát	Luigiano (Padova) / 1823 / borbély
Giacomuzzi Giovanni	K/HF/O	Gemona (Udine) / kőműves
Grignani Giovanni	K/HF/A	Sangelo Lodigiano (Lodi)
Magonni Giovanni	K/HF/O	Zogno (Bergamo) / asztalos
Ortali Giovanni	K/HF/O	Spilimbergo (Pordenone) / kőműves

A 15 személy között rejtőzhet tehát Törvénytelen János apja. A vizsgálati kör továbbszűkíthető azzal, ha végiggondoljuk, kik azok a katonák, akik a legkönnyebben és leginkább feltűnés nélkül, viszonylag szabadon tarthatták (feladatuknál fogva) a kapcsolatot a civilekkel. Ezek a katonák bizonyára nem a harcoló alakulatokhoz tartozó katonák voltak, hanem az ellátásban résztvevő katonák. Az ellátásban részvevő katonák közül a szállásmesterek voltak azok, akik (szerintem) a legkönnyebben tartották a kapcsolatot a civilekkel, lévén, hogy az ő feladatuk volt megszervezni az elszállásolást, étkeztetést. A szállásmester a források szerint a tiszti állományhoz tartozott.

A fenti listából egy személy emelhető ki az okfejtésem szerint:

Palasso Giovanni (született: Vicenzában) szállásmester, aki hadifogolyként került az olasz légióba és a szabadságharc leverését követően amnesztiával visszatért az osztrák hadseregbe. (Nem tudjuk sajnos, hogy Zalabéren végzett-e a szállásmesteri teendőket.)

Vajon ő lenne az?

Végezetül néhány adalék még a Kress-lovasok történetéhez:

1. 1848 őszén egy 56 főből álló különítmény Győrből lovakat kísért Nagyváradra, ahol a magyar hatóságok elfogták őket, mivel mire ezek odaértek, az ezred átállt Jellasics seregéhez. Amikor a Kress ezred végleg elhagyta az országot, 11 könnyűlovas visszamaradt belőlük, és felajánlotta szolgálatait a magyar hadvezetésnek. Ezt a 11 személyt követte a Nagyváradon lefegyverzett 56 másik fő (együtt 67 személy) Michael Pretzl (Pereczi Mihályra magyarosít később) őrmester vezetésével. Felesküdtek a magyar zászlóra, Bem seregéhez csatlakoztak, és ott fejezték be a háborút.
2. Jókai Mór az „Egy az Isten” című regényében örökíti meg a Kress lovasságot, bár ruházatukat (valószínűleg rossz forrást felhasználva) hibásan írta le.

Figyelemmel a fentiekre, úgy gondolom, hogy amennyiben itáliai eredetű az ősatya, akkor őt leginkább a Zalabéren (esetleg a Tapolcán) állomásozó könnyűlovasok között kell keresni. Tudni kell azonban, hogy a lombardiai olaszokra egyáltalán nem jellemzőek a Bátai markáns jegyek, azonban azt is látni kell, hogy Lombardia egy része közel van ahhoz a tengerparthoz, amely szembenéz Korzika szigetével (Bastiával), ahol viszont nagyon hasonló külsejű emberek élnek, mint amilyen jegyeket a mi családunk hordoz magában.(Természetesen nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy Korzika akkor és ma is Franciaország része, tehát nem Olaszországhoz tartozik). Nem tudhatjuk, hogy (ha igaz a feltevésem) ősatyánknak nem korzikai (vagy szicíliai) eredete volt. A szakkönyvek szerint az Észak-Itáliai népesség olyan kevert, hogy általános antropológiai értekezést adni róluk nem lehet, ezért csupán nagy általánosságban mernek szólni a népességről, amelyet inkább magasabb termetűnek írnak le. A magasabb termettel kapcsolatos aggodalmaimat szertefoszlatta Dr. Hangodi Lászlóval folytatott beszélgetésem, aki, mikor meghallotta „panaszomat” az alacsony termettel kapcsolatban, derűsen arról tájékoztatott, hogy a huszárok (és a könnyűlovasok) csak a lóról tűntek daliásnak, mivel kifejezetten harcászati szempontok szerint „Asterix méretű” emberekből válogatták össze őket. Ez (az

egyébként valóban teljesen érthető szempont) maximálisan alátámasztja a vélekedésemet. Lehetséges tehát az, hogy Anna egy mediterrán (itáliai-szicíliai) férfival folyatott törvénytelen kapcsolatából származna Törvénytelen János?

Emellett erősen szólhatnak a markáns jelek, az alacsony termet, a bőrszín, az itáliai könnyűlovasok közeli tartózkodása.

Saját véleményem: Az itáliai eredetet nagyon valószínűnek tartom.

Még egy lehetőség: Talán vasúti munkás volt az ősatya.

A kutatás mellékszála arra irányul, amire Pete László hívta fel a figyelmemet. A korszakban Széchenyi kezdeményezésére nagyarányú vasúti építkezés indult meg pl. Győr-Pest vonalon, ahol több ezer olasz munkás is részt vett az építkezésen. Mivel az építési terület és Olaszország között a közlekedési útvonalon terül el Zala megye, valószínűleg ezek az olaszok áthaladtak a megyén.

Felice Tallachini olasz iparmágnás sok ezer olasz munkást hozott magával a kezdődő vasútépítésekhez. Dolgoztak olaszok a Pest – Vác vonalon (1844.08.02.-1846.07.15.), a Pest-Szolnok vonalon (átadva 1847.09.01.), a Sopron-Katzelsdorf vonalon (átadva 1847.08.20.), a Marchegg-Pozsony vonalon (átadva 1848.08.20.)

Nem zárható ki az, hogy közülük megfordult néhány Szentgróton. Úgy gondolom azonban, hogy a Zalabéren huzamosabban állomásozó olasz katonák között sokkal valószínűbb megtalálni Törvénytelen János apját, mint a kizárólag átutazó olasz munkások között, akikről egyébként szinte semmit nem lehet tudni. Mindezt azért közöltem, hogy a vizsgálataim teljességéről tájékoztassam az olvasót.

(Pete László könyvéből sok adatot merítettem a kutatáshoz, a könyv címe –ismét-: „Monti ezredes és az olasz légió a magyar szabadságharcban”-Debrecen 1999)

9. Egy kis statisztika

Érdemes lenne felvetni szociológusi-történészi körökben azt a kérdést, hogy lehet-e bármilyen következtetést levonni a törvénytelenül született gyermekek névadási típusai illetve a törvényesítések arányából. Mindenkire rábízva, hogy von-e le következtetéseket, közreadom az 1844-1853 évek között Szentgróton végzett apró kutatásomat ebben a témában azzal a megjegyzéssel, hogy

1. nem igazolódott be az a feltevésem, miszerint az 1848/49 katonai események növelték volna a törvénytelen gyermekek születését,
2. ritka volt az utólagos törvényesítések száma,

3. a kezdeti idők hatalmas „János” névadási fölénye az utolsó évre nullára csökkent! (helyette előbb a Mihály, majd a József és Károly nevek lettek népszerűek)

Év	Az összes törvénytelen születések száma és az utóbb törvényesítettek száma aránypárban	Törvénytelen születésű fiúk száma és ebből a János keresztnevűek száma aránypárban
1844	17/0	11/5
1845	24/2	13/7
1846	24/3	12/1
1847	2/0	2/0
1848	14/2	5/1
1849*	16/1	8/2
1850	16/2	8/1
1851	12/1	5/2
1852	17/0	4/1
1853	23/1	15/0

* Törvénytelen János születésének éve, ebben az évben (utólagosan) csak a mi Jánosunkat törvényesítették.

Megj.:

1. érthetetlen az 1847 évi mindösszesen 2 törvénytelen születés. Ez az adat az előbbi és utóbbi évek adatai alapján semmivel nem magyarázható.
2. figyelemreméltó, hogy míg 1845-ben 13 törvénytelen fiúból 7-nek János nevet adtak, addig 1853-ban 15 törvénytelen fiúból egyetlen sem kapott János nevet.
3. úgy tűnik, hogy a fiúk születési száma „a törvénytelen születéseknél is” megegyezik a tudományos vizsgálatokkal, miszerint több fiú születik, de több is hal el idejekorán.

1. melléklet

A 7. számú lombardiai könnyűlovasok között szolgált, később az olasz légióhoz csatlakozott azon katonák listája, akikről feljegyzés maradt

Rövidítések:

Fokozat
Ő: Őrnagy
SZ: Százados

Bekerülési ok
D: dezertőr
HF: hadifogoly

Sorsa
O: hazatérés Cagliarin keresztül
ISZL: emigráció Törökországba, iszlámra áttérés

FH: Főhadnagy
H: Hadnagy
SZM: Szállásmester
T: Tizedes
K: Közlegény

PF: politikai fogoly, Szegedről

A: amnesztiával visszatérés Ausztriába (hadseregbe)
+: elesett

Név	Fokozat/Bekerülés oka/Sorsa	Születési helye/ideje/foglalkozása
Decarlini Giovanni	Ő/D/O	Asti (Piemonte)
Dalbene (Del Bene) Benedetto	SZ/D/O	Verona / 1814
Adobati Pietro	FH/D/O	Alzano (Bergamo) / 1821
Albeni Cesare	H/D/O	Ospedaletto (Brecia)
Biffi Pietro	H/HF/O	Milano
Busti Carlo	H/HF/A	Colognola (Verona) / 1811
Reisinger Antonio	H/HF/O	Fiume / 1832
Ballini Lorenzo	SZM/HF/A	Dandino (Bergamo)
Palasso Giovanni	SZM/HF/A	Vicenza
Castrezatti Bortolo, Giovanni, Atonio	T/HF/?	Fiumicello (Brescia) / földműves
Comboni Bortolo	T/HF/A	Gargnano (Brescia)
Dalcorno Alessandro	T/HF/A	Vicenza
Grossholz Ernesto	T/HF/O	Milano
Grossolo Giovanni	T/HF/?	Milano / cipész
Ré Michele	T/HF/A	Saronno (Varese)
Riva Giovanni Battista	T/HF/O vagy Zanini ezred és „Antonio”	Casirate (Bergamo) / kocsis
Valzelli Pietro	T/HF/A	Borgosatollo (Brescia)
Arigotto Giovanni	K/?/?	Sovere (Bergamo) / 1826
Berdabella Valentino	K/?/?	Pove (Vicenza) / 1823 / pék
Bernasconi Giacinto	K/HF/O	Fiumicello (Brescia) földműves
Bramini Cristoforo	K/HF/A	Casalpusterlengo (Lodi)
Brasca Domenico	K/HF/O	Belgioioso (Oavia) / kocsis
Caccia Giovanni	K/D/O	Orzinuovi (Brescia) / kovács
Caimi Bartolo	K/HF/?	Saronno (Varese) / üveges
Carobbio Giovanni	K/HF/A	Bergamo
Ciserchio Giovanni Bat. (Battista?)	K/HF/O	Chiari (Brescia) / asztalos

Copet Francesco	K/HF/ISZL	Gemona (Udine)
Danesi Giovanni	K/?/ + Verbász, gránát	Luigiano (Padova) / 1823 / bor-bély
Ferro Zeno	K/D/O	Legnano (Verona) / asztalos
Formigioni Antonio	K/HF/ISZL	Sanguinetto (Verona) / 1825
Franchini Luigi	K/HF/A	Casalpusterlengo (Lodi)
Galli Carlo	K/HF-PF/O	Abbiategrasso (Milano) / takács
Ghisolfi Antonio	K/?/+ Temesvár, 1849.08.09.	Gadesco (Cremona) /1820/kőműves
Giacomuzzi Giovanni	K/HF/O	Gemona (Udine) / kőműves
Grignani Giovanni	K/HF/A	Sangelo Lodigiano (Lodi)
Lanfranchi Giuseppe	K/HF/O	Piadena (Cremona) / asztalos
Lucchi Martino (vagy Carlo)	K/HF/A	Brescia
Magonni Giovanni	K/HF/O	Zogno (Bergamo) / asztalos
Masneri Benedetto	K/D/O	Lovere (Bergamo) / kocsis
Mita Francesco	K/HF/A	Serravalle (Treviso)
Mombelli Giuseppe	K/HF/A	Abbiategrasso (Milano)
Montini Luigi	K/HF/A	Mussolente (Vicenza)
Morelli Egidio	K/HF/O	Saronno (Varese) / földműves
Moretti Eugemio (ua, mint előbb?)	K/HF/O	Saronno (Varese) / földműves
Moretti Francesco	K/HF/O	Soresina (Cremona)
Ortali Giovanni	K/HF/O	Spilimbergo (Pordenone) / kő-műves
Pacagnella Domenico	K/HF/A	Piove (Padova)
Pagnotti Antonio	K/D/A	Martignacco (Udine)
Pellegrini Felice	K/HF/A	Piano (Como)
Perolfi Giacomo	K/HF/O	Locate (Milano) / földműves
Rigoldi Antonio	K/HF/O	Cologno (Brescia) /1822/ föld-műves
Romano Francesco	K/HF/A	Montichiari (Brescia)
Savi Natale	K/HF/O	Robecco (Cremona) / kocsis
Sonabelli Luigi	K/HF/O	Chiari (Brescia) / szolga
Sonzogni Pietro (Zonzogni Geremia)	K/D/ISZL	Alzano (Bergamo)
Spada Angelo	K/HF/O	Milano / földműves
Squarcina Lorenzo	K/HF/O	Abano (Padova)
Tonelotto Pietro	K/HF/A	Asolo (Treviso)

Vismara Carlo	K/HF/O	Barzano (Como) / 1814 / inas
Zocchi Gasparo	K/HF/A	Ferno (Milano) / 1820

2. melléklet

Családi antropológiai (nem reprezentatív) vizsgálat eredménye

Testi jellemző	Rezneki János unokáinak átlagos adata	Rezneki János dédunokáinak átlagos adata
Magasság	160,5 cm	164 cm
Szemszín	Barna: 80% Kék: 20%	Barna: 66% Kék: 34%
Bőrszín	Kreol (barna): 100%	Kreol (barna): 90% Átlagos: 10%

3. melléklet

Rezneki János születési anyakönyvi kivonata (baloldalt felül) -**1849**-

Husz János házassági anyakönyve (jobboldalt felül) -**1874**-

Rezneki János sorozási bejegyzése (alul, két oldal) -**1871**-

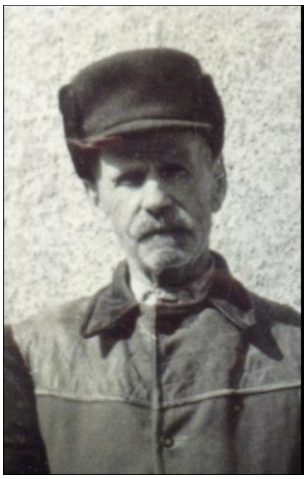

Husz Imre, Rezneki (Husz) János fia,

Bátai József és Zsigmond nagybátyja

Középen ***Bátai Zsigmond*** *(1878-1948)*, Husz (Rezneki) János unokája.

Alulról, óramutató járásával ellentételesen, *Bátai Zsigmond gyermekei:*

Bátai János (1903-1977)

Bátai Mária (1904-1981)

Bátai István (1907–1980)

Bátai Ilona (1908–1989)

Bátai Gyula (1912-1981)

Bátai Zsigmond (1913-1942)

Bátai Terézia (1914-1979)

Bátai Rozália (1916-2011)

Bátai József (1920-1956?)

Testvérek voltak még:

Bátai Anna (1905-1905)

Bátai Jenő (1906-1907)

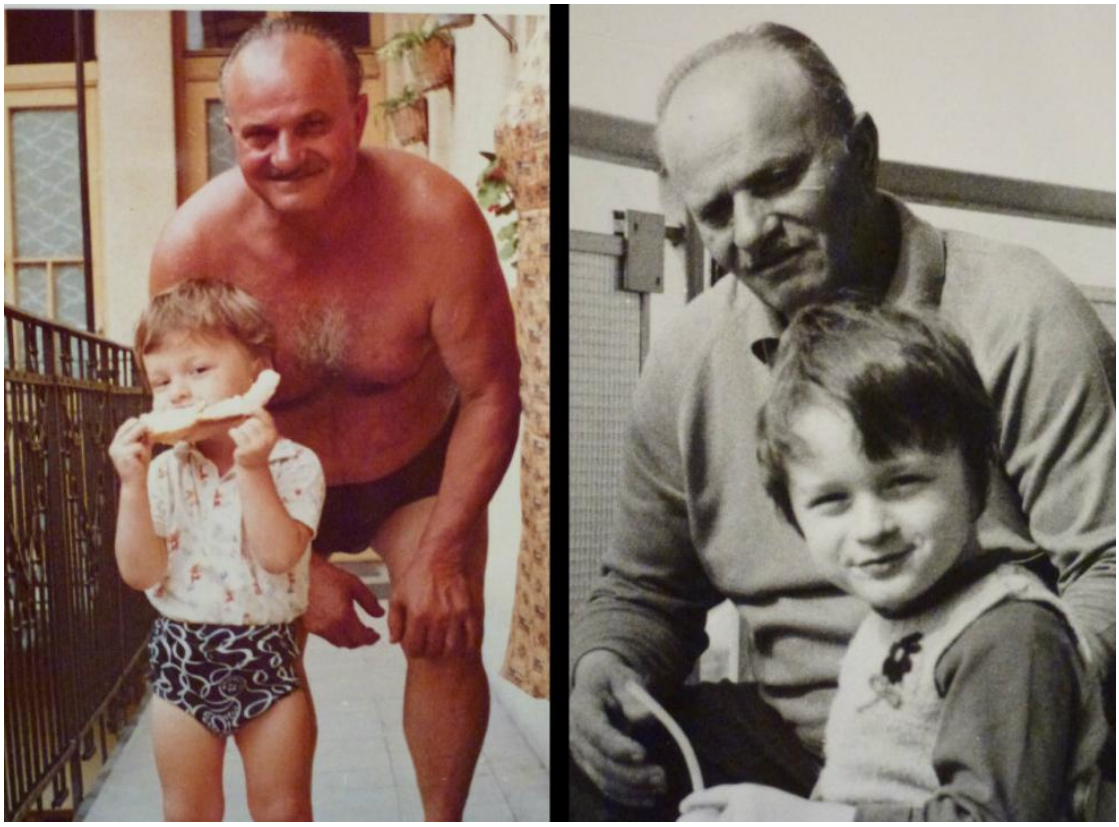

A szerző (Dr. Várkonyi Tibor) a nagyapjával, Bátai Istvánnal (1907-1980)

„Jelek, jelek, ember embernek adhat egyebet? S a jelek mögött egy egész világ van, mindentől elrekesztve, önmagában.„ (Reményik Sándor)

A véletlen szerepe családkutatásaimban

Hargita Ágnes, Budapest (hargitaaa@t-online.hu)

„Vaktyúk is talál szemet” – szól a magyar közmondás és számomra az volt a kérdés, vajon ez az eshetőség a családkutatás során egyenlő-e a véletlennel vagy nem. A választ a véletlen szerepéről a családkutatás során szerzett tapasztalataim alapján kívánom megadni. Számomra a véletlen egy esély, amelynek kihasználását, ha nem is korlátlanul és esetenként nem is tudatosan, de befolyásolhatjuk.

***

A családi kapcsolatokat az Osztrák-Magyar Monarchiában, sőt már az azt megelőző évszázadokban is komolyan befolyásolta, hogy a mobilitás, a birodalom egyes részei közötti mozgás jelentős és általános volt, bár társadalmi rétegektől és szakmáktól függően eltérő mértékben. A Trianoni békeszerződés teremtette új határok, és az elcsatolt részekből történő kényszerű kitelepülések/kiutasítások számos családi kapcsolatot szétszakítottak és a későbbiekben is megnehezítették a kapcsolattartást. A második világháború során és után bekövetkező kényszerű menekülések, az áttelepítések, majd a háború befejezését követő önkéntes vagy kényszerű kivándorlási hullámok, párosulva számos okirat, családi levelezés elvesztésével és megsemmisülésével együttesen olyan körülményeket teremtettek, amelyek következtében a véletlennek a korábbinál nagyobb szerep jut a családtörténeti kutatásokban.

Családfám ágai - sok más magyar családéhoz hasonlóan – átnyúltak nemcsak a környező országokba, de Nyugat-Európa néhány országába, sőt más földrészekre is. Az elmúlt két és fél évtizedben sikerült összekötnöm a történelem által szétzilált kapcsolatoknak több szétszakadt szálát, de korántsem mindet, így még sok tennivalóm maradt. Kutatásaim eredményeit „*Családfám és gyümölcsei*” címmel több kötetben foglaltam össze, melyek megtalálhatók az Országos Széchenyi Könyvtár (OSZK) Kézirattárában (Fol. Hung. 3833 és Fol. Hung. 3837). A családi kapcsolatok rekonstruálásában elért eredményeim egy részét – a rendszeres és kitartó kutatómunka mellett – éppen a véletlennek köszönhetem. Íme, a példák.

I./ A családi szájhagyományok és a fennmaradt írásbeli dokumentumok megismerése után kutatásaimat az Országos Széchényi Könyvtárban kezdtem: a katalógusban kerestem az ismert csa-

ládneveket. Legnagyobb örömömre anyai családom kassai ágához kapcsolódó két dokumentumot is találtam.

a) Az egyik Barlay Mihály kassai tanár által l825-ben készített latin nyelvű vizsgatételeket tartalmazta, a vizsgázó diákok neveinek felsorolásával. A dokumentum tartalmazta *Barlay Mihály* tudományos rangját is, ami számos kérdést vetett fel bennem és további kutatásokra ösztönzött. Mindenekelőtt megismerkedtem a Pesti Egyetem történetével és az ország 12 királyi jogi akadémiájának működésével. Ennek során többször előfordult Barlay Mihály neve, így be tudtam azonosítani szerepét a felsőoktatási rendszerben. Tevékenységének értékelésben a *véletlen* is segített. Az 1990-es évek első felében egy szombat délelőtti séta során a Margit körúti, akkor nyílt – és nemrég megszűnt – Kustos Könyvesboltban a polc előtt szemlélődve, találomra egy könyvet emeltem le. Máig sem tudom miért éppen ezt a könyvet, Zentai Annának a felvidéki fizikatanárokról szóló tanulmányát. Ennek névjegyzékében megtaláltam felmenőm nevét és a tevékenységéről egy rövid méltatást is, melyet a szerző a fényképezés technikájának fejlesztésében forradalmi újítást hozó Petzvald Ottó emlékirataiból idézett. Petzvald hálásan emlékezett meg matematika tanáráról, Barlay Mihályról, aki annyira megérttette, megszerettette vele a matematikát és olyan szintre emelte tudását, hogy a bécsi egyetem professzora lehetett, míg szülővárosában, Szepesbélán az elemi iskolában kapott rossz matematikai jegyei miatt szülei cipészinasnak akarták adni.

Barlay Mihállyal kapcsolatban még egy további rejtélyt kellett megoldanom: a kétségtelenül kiváló matematika tanár foglakozásaként miért szerepelt „filozófiai tudor” az általa készített latin dokumentumban. Erre a választ csak az elmúlt évben kaptam meg - a *véletlen* segítségével. Az admonti apátság könyvtárának idegenvezetője részletes és tartalmas tájékoztatója során felhívta figyelmünket: ne lepődjünk meg, ha a „Filozófia” felírás alatti polcokon természettudományos és matematikai művek egyaránt találhatók, mert ezek a tudományágak az l800-as évek első feléig a „Filozófiába” sorolódtak.

b) Az OSZK katalógusában talált másik dokumentum Barlay Mihály fiának, az orvos *Barlay Vilmos* szépapámnak l836-ban készített, latin nyelvű orvos-tudori/doktori disszertációja. Ez a különleges lelet arra indított, hogy tanulmányozzam az akkori orvosképzésről szóló, és más orvostörténeti könyveket. Egy könyvhéten, a Vörösmarty téren a váci Bordás Antikvárium standjánál nagy örömmel fedeztem fel Dörnyei Sándornak a jeles magyar orvosokról írt könyvében Barlay Vilmos nevét és rövid élettörténetét. Ebben szerepeltek első munkahelyei (Kassa város, majd Abaúj vármegye tiszti orvosa), de homályban hagyta, hogy mi történt vele a halála előtti néhány évben.

A homály eloszlatásában ismét a *véletlen* segített: Selmecbányára látogattunk, hogy az ottani levéltárban sikerül-e a számtalan felvidéki rokon közül valakire rábukkanunk. A Fő tér sarkán lévő tekintélyes épület szlovák nyelvű feliratában csupán az „Archiv” szó volt ismerős. Az épületben a ku-

tatási lehetőségek felől érdeklődve megtudtuk, hogy az egykori „Selmecbánya és környéke” Bányavállalat levéltárába jutottunk és más levéltár Selmecbányán nincs. Ha már itt vagyunk, nézzünk körül – jelszóval belépést kértünk a kutatóterembe. A szlovák levéltárosnő, akivel németül sikerült szót értenünk, nagyon kedves és készséges volt, és rendelkezésünkre bocsátotta 1840-től kezdődően az évenkénti abc-s regiszteres könyveket. A „B” betűnél megtaláltam azokat az iratokat, amelyek eloszlatták a homályt: az általam addig ismeretlen időszakban Barlay Vilmos bányaorvos volt Maluzsinán, majd kinevezték Körmöcbányára és fény derült hirtelen halálának körülményeire is.

A levéltárosnő megismertetett egy másik fontos forrás-kötettel, ez a „*Matica Slovenska Biograficky Slovnik*” volt, amely adatokat tartalmaz a Felvidéken születettekről, valamennyit szlovákként kezelve. Ebben további adatokat találtam a Barlay és más rokon családokról. Többek között így bukkantam rá a családfa szerint következő *Barlay Sándor* főerdőtanácsos fontos adataira, aki aranyérmet nyert az 1900-as párizsi világkiállításon az erdőkerületében kialakított technikai újdonságokkal.

2./ A családi elbeszélésekből tudtam, hogy *Barlay Ilona* dédanyám Besztercebányán kötött házasságot és ott született *Ballás Margit*, anyai nagymamám is, de nem volt róla dokumentum, ezért szerettem volna ezekről anyakönyvi másolatot kapni. Ellátogattunk Besztercebányára, a levéltárba, amelyet a városhoz csatolt Radványban, egy düledező kastélyban találtunk meg. A levéltár előszobájában többen és hosszasan vártuk, hogy egy levéltáros szólítson. Unalmunkban beszélgetni kezdtünk a mellettünk ülő szimpatikus idős úrral németül arról, hogy mi járatban vagyunk. Néhány pillanat alatt kiderült, hogy magyarul folytathatjuk a beszélgetést, mert várakozó sorstársunk, a körmöcbányai Bedrich Gájer ismeri a keresett rokon *Moró* családot, akik házával szemben laknak, sőt sok mindent tud az ugyancsak keresett *Nicolay* család történetéről is. Bedrich Gájer közvetítésével kerestük fel a következő nyáron a Körmöcbányán élő Moró rokonokat, akiktől megkaptuk a Magyarországra került, Pécsen élő rokonok címét.

3./ A *véletlenek* sorát a Nicolay családdal folytatom, amelyből az egyik ükmamám, *Nicolay Anna* származik. Tőle maradt rám az örök hűséget ígérő német nyelvű válaszlevele *Kitzinger Ignácz* ükapám leánykérő levelére, továbbá Robinson Crusoe 1836-ban Lipcsében nyomtatott francia nyelvű kötete, és egy korabeli latos készlet a hozzá való mérleggel. A körmöci levéltári adatokból kiderült, hogy több generáción keresztül cserző-tímár mesterek voltak, ami megmagyarázta a későbbi bőrcserző műhely, majd a bőrgyár működtetését. A családi hagyomány szerint német nyelvterületről érkeztek hazánkba az 1700-as évek első felében, valamiféle örökösödési viszály miatt. A *Nicolay* családról sok mindent felkutattam, többek között azt is, hogy az első magyar ipari létesítmények közé sorolt bőrgyáruk Körmöcbányán közel egy évszázadon keresztül működött és a második világháborúban bombatámadás rombolta le. A család körmöci ága kihalt, a külföldre került családtagokról nem találtam semmi nyomot.

Brüsszeli tartózkodásom során a város egyik régi negyedében nagy meglepetéssel láttam, hogy az utca neve: „*R. Nicolay*”. Ez felkeltette érdeklődésemet. A név viselőjéről a Királyi Palota múzeumában kiderült, hogy a Belgiumot létrehozó 1830-as békés forradalom egyik előkészítője és rövid ideig az első tárca nélküli miniszter volt. Lázas kutatásba kezdtem a Királyi Könyvtárban és a Királyi Levéltárban, de csak annyival lettem okosabb, hogy ez a családnév igen gyakori volt Németalföldön és sok kiválóság viselte ezt a családnevet. Közülük az egyik azonban különösen felkeltette érdeklődésemet: *Ferdinand Nicolay*, aki a Belgium német autonóm területéhez tartozó Stavelot nevű városkában született, szakmáját tekintve tímár volt, családja is hagyományosan ezt a mesterséget gyakorolta. Ferdinand Nicolay pályája kezdetén Kölnben tartott fenn műhelyt és boltot, később lett közéleti szereplő. Az ő nevét viseli Stavelot főutcája és az egykor általa alapított „hospice”-ban működő városi múzeumban látható a portréja és külön tabló ismerteti tevékenységét. Sírja Brüsszelben, a kiválóságoknak helyt adó Laekeni temetőben van, a sírján álló szobrot ugyanaz a szobrász készítette, aki az Egmont Palota előtti kis parkban álló Egmont szoborcsoport alkotója. Egy bolhapiacon vásárolt Stavelotról szóló könyvből megtudtam, hogy a városban évszázadokig a bőrcserzés volt az egyik fő tevékenység és számos tímár mesterséget űző Nicolay volt a város vezetője vagy tagja a városi vezetésnek.

A Nicolay család foglalkozásával kapcsolatos, magyar vonatkozású ipartörténeti érdekesség, amelyet ugyancsak a bolhapiacon vásárolt, az 1930-as években kiadott, bőrgyártással és - kikészítéssel foglalkozó francia szakkönyvből ismertem meg: eszerint a bőrkikészítésnek van egy olyan módja, melyet „hongroyage”-nak *(*magyar bőrkikészítési módszer) neveznek, az e módszerrel dolgozó az „honroyeur” és alapanyaga az „hongre” fajtájú, azaz magyar fajtájú ló bőre. A lexikonban is megtaláltam ezeket a kifejezéseket és a magyarázatot, miszerint ez a bőrfajta rendkívül kedvelt volt Nyugat-Európában a kora középkor óta, és az alapanyag Magyarországról származott. Sajnos ennél tovább nem jutottam, de az elképzelhető, hogy ennek a különleges bőrfajtának a kedveltsége vonzotta a Felvidékre az egykori Nicolayt. A Borovszky-féle Vármegye Sorozat szerint a körmöcbányai bőrgyárnak jelentős piaci kapcsolatai voltak a német területekkel.

4./ A *Barlayakról* még annyit, hogy családfájukat/eredetüket minden próbálkozásom ellenére csak az 1700-as évek második feléig tudom visszavezetni, korábbra nem. A *véletlen* segítségével sikerült viszont megtalálnom a Trianon után Kassáról kiutasított és Magyarországon élő Barlay rokonokat: *Barlay János* tábornok családját.

Egy késő délután a KSH könyvtárában valamilyen szakfolyóiratra várva, lapozgatni kezdtem az asztalon fekvő „*Ki kicsoda*” könyvet és ebben rábukkantam *Barlay Ö. Szabolcs* paptanár nevére, tevékenységének rövid ismertetésére és lakcímére. Azonnal levelet írtam neki, amelyben ismertettem, hogy ki vagyok és a családfa kutatásában meddig jutottam. A levél elküldését követő második napon csengett a telefon: Barlay Ödön Szabolcs vagyok – szólt egy érces hang. „Annak a Barlay Mihálynak

a képe alatt nevelkedtem, ameddig a kutatásodban eljutottál". Ezzel a kapcsolattal érdekes fejezetek nyíltak meg előttem a családtörténeti kutatásban: a Kassáról kitelepített *Barlay János* ezredes és családja beilleszkedéséről az anyaországi rendbe és társadalmi környezetbe, Barlay János tábornokká válásáról és a második világháború alatti tevékenységéről, négy gyermeke pályafutásáról, köztük a ciszterci paptanár Barlay Ödön Szabolcs életének viszontagságairól, valamint irodalmi, történelmi és teológiai munkásságáról.

5./ A kassai rokonságomnak van egy *Haske*-ága is, egyik ükmamám ugyanis *Haske Paulina* volt. 1993 tájékán olvastam a Magyar Nemzetben egy cikket Wick Bélának a kassai temetőkről az 1930-as években írt könyvéről. Az OSZK-ban olvasható könyvben az ismerős családnevek között szerepelt egy Haske is, valamilyen, talán az 1500-as évekből fennmaradt síremlék kapcsán, tehát régi kassai családról van szó. A Budapesti Történeti Múzeum egyik kiállításán, majd később a Kiscelli Múzeumban és Kehidakustányban a Deák-kúria kiállításán láttam *Haske Ferenc* által készített metszeteket. Megismertem Haske Ferenc munkásságát, számos litográfiáját és nyomdatechnikai újításait, de a közeli rokonsági kötelékre csak a partecédulák vizsgálata során jöttem rá. Egyenes ági felmenőm az a *Haske Sándor*, aki a reform-országgyűléseken Kassa város küldötte volt. A rádió egyik kora reggeli könyvismertetésében hallottam, hogy a Párizsi Magyar Kultúrintézetben bemutattak egy könyvet a reformkori országgyűlések szereplőiről, mely a magyar, a pozsonyi és a bécsi országgyűlési levéltárak együttműködésében, harmincéves munkával készült el. Ez a könyv másfél oldalon ismerteti Haske Sándor életrajzát és tevékenységét.

(Wick Béla könyvében olvashattam a sírversét *Pöhm/Pöm Borbálának,* a korábbiakban már említett Barlay Mihály feleségének, akit jótékonyságáért kitüntettek a Ferenc József Rend rövid ideig használatos, nőknek is adományozható változatával.)

6./ Rokonságomnak van *egy* nyitrai ága is: a *Braunsteiner* család*,* amelynek tagjai Trianon után szintén sokfelé szóródtak szét. Erről az ágról egy Svájcba került rokon, *De Granville comtesse Pataki Anna* állított össze családfát az 1970-es években. Amikor nekem időm jutott ennek tanulmányozására, ő már sajnos nem élt. Így ellátogattunk Nyitrára, a városközpontban lévő régi temetőben felkerestük a családtagok ott még fellelhető sírjait, beazonosítottam a városban több mint száz évig működő Braunsteiner-bolt épületét, de itt elakadtam.

Ismét a *véletlen* segített. Egy idő múlva családi kirándulást tettünk Pozsonyba. A szálloda halljában várakozva a telefonkönyvben keresgélni kezdtem a családfámban szereplő neveket. Volt belőlük vagy húsz név és cím, amiket kiírtam. Hosszas latolgatás után kiválasztottam közülük egy pozsonyi címet és oda küldtem el a kapcsolat-kereső levelet, melyre rövidesen magyar nyelvű válasz és meghívás érkezett. Az akkor kilencvenéves *Kosorin Helenával* és lányaival a következő év nyarán személyesen is találkoztam Pozsonyban.

A Braunsteiner családfának köszönhetek még egy érdekes rokoni kapcsolatot, mégpedig *a Gorka családdal,* mely Nyitráról került Trianon miatt és után Mezőtúrra. A 20. századi nagy magyar keramikus, Gorka Géza munkáinak már csak tisztelettel és halála után tudtam adózni, Gorka Líviával azonban leveleztem és telefonon is beszéltem vele. (Címét a Nógrádverőcei Múzeum teremőreitől tudtam meg.) Megküldte a saját családtörténeti kutatásainak rövid összefoglalóját, amit szerepeltetek az általam összeállított családtörténetben.

7./ A *véletlen* apai családommal kapcsolatban is működött. Leánykori családnevem: *Miklós.* Nagyapám Szabadkán született, nagyanyám, a jász származására igen büszke *Tóth Bagi Jusztina* pedig Csantavéren. Az apai családról tudtam, hogy valamelyik ősük a Szeged melletti Tápéról vándorolt ki egykor a mai Vajdaság bánáti részébe. Sokszor terveztem, hogy el kellene menni Tápéra, maradtak-e ott rokonok. Két-három évvel ezelőtt az akkor még Moszkva tér közepén a kora délutáni órákban mindig antikvár könyveket árultak egy kis teherautóról. Egyik „turkálásom" során a könyvhalomból kiemeltem egy vastag, talán az 1970-es évek végén készült kötetet, melynek fedőlapján a „Tápé múltja és jelene" címet olvastam. Ebben számos Miklós nevű család szerepelt és eredetükről azt állította, hogy a család ősei már a kora középkortól éltek Tápén és időközben vették fel a „Miklós" családnevet.

8./ A *véletlenek* sorában szólnom kell *néhány tárgyról* is: örökölt neobarokk fotelekről és székekről, amelyek szintén segítettek a családkutatásban. A bútorok 1939-ben, a Felvidék visszacsatolása idején kerültek a kassai rokonoktól édesanyámhoz. Sokszor hallottam róluk a családban azt, hogy Őfelsége Ferenc József és Erzsébet királyné ültek bennük a kassai városházán, ottani látogatásuk idején, mivel a rendkívüli alkalomra a város vezetése kérte kölcsön a foteleket egyik ükapámtól, *Ballás Mihálytól*, aki pékmester és első virilista volt abban az időben Kassán.

A Felvidékről idekerült bútorokat szüleim maguk kárpitozták át, de néhány éve alapos felújításra szorultak. Az ismerős kárpitos-mester, akit erre felkértünk, néhány nap múlva felhívott bennünket azzal, hogy a székek aljára érdekes papírok vannak ragasztva, mi legyen velük. Azonnal felkerestük a műhelyét, hogy megnézzük a furcsa és részben idegen nyelvű papírokat. Ezek vasúti feladóvevények voltak, amelyekről az derült ki, hogy a bútorok a „K. und K."-vasutakkal eljutottak Beregszászra, majd a csehszlovák vasutakkal Kassára. (A vasúti ragasztók tartóssága külön tanulmányt érdemelne.) Kértük a kárpitost, hogy a papírok maradjanak a helyükön, de felvetődött a kérdés kivel utaztak a bútorok és vajon miért? A fennmaradt családi levelezésben kutakodva rájöttem, hogy *Ballás Borbála/Barbara,* az egyik nagy-nagynéni több évtizeden keresztül a Beregszászi Leányiskola igazgatónője volt, vele utazott a bútor Kassa és Beregszász között. E bútorok története is tükrözi az elmúlt másfél évszázad történelmét: Egy kassai polgár lakásában álltak, ült bennük köztiszteletben álló kassai polgárok több nemzedéke és a császári pár, a császári és királyi vasút vitte őket Kárpátaljára, ahol több

évtizedig csehszlovák fennhatóság alatt voltak, majd visszakerültek Kassára, onnan a Felvidék visszacsatolása idején átkerültek az anyaországba, szüleimhez, és most éppen fiam lakásában van a helyük. Ha beszélni tudnának, bizonyára még sok mindent tudhatnák meg tőlük.

E bútorokkal kapcsolatban is maradt egy *rejtély:* tavaly Abbáziában (Opatija), az egykori Magyar Helytartói Palota egyik termében – nagy meglepetésemre – a megszólalásig hasonló foteleket láttam. Hol volt a közös „születési helyük"? Eddig a sajátjaimról azt hittem, hogy Kassán, mert éreztem bennük a hosszú távú használatra készült masszivitást és az ezzel járó némi bumfordiságot. Lehetséges, hogy egy kassai műhelyből kerültek a bútorok a kiegyezés után a Helytartói Palotába? A választ keresem és a rejtély megoldásában számítok a véletlenre is.

***

Még folytathatnám a véletlenek sorát, de úgy vélem, a fenti példák kellőképpen rávilágítanak arra, hogy a családkutatásban az alapdokumentumokon (születési, házassági, halotti anyakönyvi kivonatok, iskolai bizonyítványok stb.) kívül minden apró jelre és mindenütt érdemes figyelni. Ennek köszönhetően juttatott a véletlen – a kitartás és türelem mellett – több családtörténeti eredményhez, ha nem is minden egyes esetben. Az utóbbiakra sem panaszkodom, mert a véletlen érdekes és értékes történeti, kultúrtörténeti, művészeti ismeretekkel, élményekkel gazdagított.

A Heves vármegyei Hatvaniak

Dr. Hatvany Béla Csaba, Berlin (csaba@hatvany.de)

A Heves vármegyei Hatvaniakkal keveset találkozunk a szakirodalomban, mivelhogy nem játszottak országos jelentőségű szerepet. Annál többet foglalkozik a szakirodalom a Horváti (olykor Horváthy, Horwaty, stb.) családdal, mely részt vett, sőt vezető szerepet játszott Nagy Lajos özvegye, Erzsébet királyné és lánya, Mária királynő elleni összeesküvésben. Engel Pál volt az első, aki felhívta a figyelmet arra, hogy a két család szoros rokoni kapcsolatban van egymással[1]. Pontosabban fogalmazva: a Heves megyei Hatvaniak a Horvátiak egy ágának tekinthetők. A kapcsolatot a két család között az a Horváti Miklós udvari lovag testesíti meg, akinek apja, Horváti István nem vett részt a királyi család elleni összeesküvésben.

Horváti Istvánt és családját, eltérően testvéreitől, Pál zágrábi püspöktől, János macsói bántól és Lászlótól, nem sújtotta a száműzetés, a kivégzés és a vagyonelkobzás. Egy 1387. szeptember 14-én Mária királynő által kiadott adománylevélből[2] megtudjuk, hogy a hűtlen Horwaty-i Péter fiaitól: Pál püspöktől, János macsói bántól és Lászlótól elkobzott birtokokat, kivéve Horwaty-i Péter fia István részeit, a néhai Garai Miklós nádor fiainak, Miklós macsói bánnak és Jánosnak adományozza. Az adománylevél részletesen leírja a Horvátiak összeesküvését, Mária királynő és anyja, Erzsébet királyné a boszniai és zágrábi püspökség területen elszenvedett viszontagságait, Erzsébet királyné megöletését és a néhai Garai Miklós nádor halálának körülményeit. A történet ismert, ezért ennek részletezésére nem térek ki. Természetesen az adománylevél felsorolja az adományozott birtokokat is. Idézet az adománylevél regesztájából: „*castrum Zenthlerynch és villa Zenthlerynch, possessiones Peretych, Zath, Apaty cum tributo seu vado (portu) Danubii, Horwaty (Horwati), Nogfalw cum tributo (telonio), Hozywfalw, Markosy, Gayalya, Pazkoch (Pazkolch) Valkó megyében, Oryhoch Pozsega megyében, Bantha, Orbazpalotaya, Mortalyius (Mortalyus), Feldwar és patro-natus monasterii de Ders Bács megyében*”.

Ez a felsorolás azért fontos számunkra, mert kiderül, hogy a Horvátiak Valkó, Pozsega és Bács megyékben voltak birtokosok és ez a megállapítás érvényes a vagyonelkobzással nem sújtott Horváti Istvánra is. A Valkó megyei Szentlőrinc várat és az azonos nevű települést (*castrum Zenthlerynch és villa Zenthlerynch*) - ma Podgrađe Horvátországban Vukovár-Szerémség megyében - háromnegyed részben elvesztették a Horváti fivérek, negyedrésze azonban megmaradt Istvánnak.

---

[1] ENGEL 2001G

[2] DL 7309, ZSIGMOND I., 217/21. o.

Horváti/Lublói/Nagyhatvani/Hatvani Miklós és László

Horváti István fiai, János, László és Miklós apjuktól örökölték Szentlőrinc vár és település negyedrészét. 1395-ben átengedték Zsigmond királynak, aki ezt a néhai Garai Miklós nádor fiainak adományozta[3]. Az okiratban ekkor még a Horváti nevet viseli a három testvér: birtokrészek, „*melyeket a király csere fejében szerzett meg Horuathy-i Péter fia István fiaitól: Jánostól, az egri egyház zempléni főesperestől, továbbá Miklós és László mesterektől"*. A három testvér cserébe megkapta a Szepes megyei Lubló várát (ma Ólubló, szlovákul Stará L'ubovňa városban, Szlovákiában).

Horváti Miklós és László testvére 1403-ban belekeveredtek a Zsigmond ellen irányuló felkelésbe és Durazzói Károly fiát, Nápolyi Lászlót támogatták. A vagyonuk *„Horwathy-i (dictus) István fiai: Miklós, László és rokonságuk hűtlensége miatt háramlottak ad manus regias, büntetésül elvéve azokat tőlük, akár királyi adományból és hozzájárulással, akár zálog gyanánt voltak a kezükben"* [4]. Egy másik okmányból[5] megtudjuk, hogy *„a Fricsiek sárosmegyei Frics birtokát, mivel a hűtlen Lublói (de Lyblyo) Miklóshoz csatlakoztak"* Zsigmond elkobozta és másnak adományozta. Mindkét okiratot 1403. november 5-én adták ki Székesfehérvárott, mégis Miklós az elsőben Horváti, a másodikban Lublói névvel szerepel.

A felkelés leverése után Zsigmond kegyelemben részesíti a hozzá visszatért felkelőket. Miklós és László hűséget esküdnek Zsigmondnak, így elkerülik nagybátyjaik sorsát és birtokaikat sem veszítik el. Ellenkezőleg, Miklós megnyeri Zsigmond bizalmát, aki felveszi udvarába, képviseletében több külföldi útra küldi diplomáciai megbízatással, és többször felveszi kíséretébe, amikor külföldön jár.

1412. március 10. és 21. között Zsigmond Lublón találkozik II. Ulászló lengyel királlyal és megköti a lublói szerződés néven ismert egyezményt. A szerződés értelmében Magyarország és Lengyelország védő és támadó háború esetére szövetséget köt, a két király közti vitát képező Galícia Ulászló birtokában marad, és valamelyikük halála után öt évvel a két ország főurai döntik majd el, melyik országhoz fog tartozni. Ugyanez a szerződés foglalkozik Moldvával is. Ulászló 1399-ben elhunyt felesége, I. (Nagy) Lajos király lánya, Hedvig (Jadwiga) lengyel királynő öröksége révén, saját hűbéresének tekintette a magyar koronának hűbérrel tartozó Moldvát. Bátorítására 1411-ben Jó Sándor (Alexandru cel Bun) moldvai vajda véd- és dacszövetséget kötött Ulászlóval. A lublói szerződésben a két király megegyezik, hogy Jó Sándor Ulászló hűbérese marad, de valahányszor Zsigmond hadba áll a törökökkel, köteles hadaival Zsigmondot segíteni, ellenkező esetben Moldvát felosztják a két király közt.[6]

---

[3] DL 8028; ZSIGMOND I., 3775/412. o., ZSIGMOND I., 3826/418. o.

[4] DL 8890; DL 8891; ZSIGMOND II./1 2715/317. o.

[5] DL 38978; ZSIGMOND II./1 2718/318. o.

[6] SZALAY 1896, II.

A lublói tárgyalások alatt Lublói Miklós volt a várnagy, és ebben a minőségében legjobb alkalma volt tanúbizonyságot tenni szervező és diplomáciai képességeiről, hogy megérdemelte a király megelőlegezett bizalmát. Tudjuk, hogy a tárgyalások után a két király és népes kísérete először Kassára ment, ahol a húsvéti ünnepeket töltötték, majd Nagyváradra mentek és Szent László sírjánál megerősítették a szerződést. Innen Budára mentek, ahova sok ország uralkodója vagy követe, külföldi és magyar főúr jött el és együtt ünnepelték a pünkösdöt. A sok ünneplés közben a háttérben folytak a diplomáciai tárgyalások is. Nincs adatunk arról, hogy Lublói Miklós követte Zsigmondot Budára, de későbbi tevékenysége ezt valószínűvé teszi. Itt vagy a lublói tárgyalások alkalmával találkozhatott Berzeviczi Pohárnok Istvánnal, Zsigmond király és (Cillei) Borbála királyné egy másik bizalmasával, akiről később még szó esik.

Miután 1409-ben Nápolyi László jogtalanul eladta Dalmáciát a Velencei Köztársaságnak, Zsigmond megpróbálta diplomáciai úton visszaszerezni, de nem járt sikerrel. Miután a lublói szerződés békét biztosított Lengyelországgal, Zsigmond haddal kívánta Velencét jobb belátásra bírni, de ehhez a vállalkozáshoz pénzre volt szüksége. Ezért 1412. november 8-án 37000 „széles prágai garasért" elzálogosított Ulászló lengyel királynak tizenhármat a huszonnégy szepesi városból, és ezen felül még Gnézda, Podolin és Lubló várost és a várat is. Lubló várában helyt kapott az új zálogbirtokos politikai helytartója, a sztaroszta, és egy új várnagy. Lublói Miklóst bizonyára kárpótolta a király, de erről nem maradt ránk semmilyen oklevél. Lehetséges, hogy ekkor kapta Miklós a királytól a Heves megyei Nagyhatvan vagy Hatvan mezővárost, de az is lehetséges, hogy más adományt kapott és a Heves megyei birtokokat örökség alapján bírta.

Zsigmond király 1412. és 1414. között (a pontos keltezést a szakirodalom nem ismeri) XXIII. János ellenpápához írt levelében[7] Miklós ismét Lublói névvel szerepel: „*nobilis Nicolaus filius Stephani de Lyblowi aule nostre miles fidelis dilectus*". Későbbi okmányokban Miklós már nem viseli ezt a nevet, hanem a Nagyhatvani vagy Hatvani birtoknévvel szerepel. Ezért feltételezhetjük, hogy a levél a tizenhárom szepesi város zálogba adása előtt, azaz 1412. november 8-a előtt íródott.

Zsigmond 1410 óta német király is volt és ebben a minőségében összehívta a konstanzi zsinatot (1414. nov. 5-1418. ápr. 22.), amelynek elsődleges feladata az egyházszakadással fenyegető helyzet felszámolása volt. A zsinatra számos főúr és lovag elkísérte, többek között Miklós udvari lovag is[8]. A zsinat alatt Zsigmond felkeresi a francia és az angol uralkodót és tárgyal velük. Amint látni fogjuk, Miklós lovag mindenhova elkíséri.

[7] DF 287745; CPL 701, f. 308b; ZSIGMOND III. 3167/721. o.

[8] BÁRÁNY 2004, 16. o.

1416. február 3-án Lyonban relátorként találjuk a király társaságában[9]: *relatio Nicolai filii Stephani de Hothwan*. Itt Miklós már a Hatvani nevet viseli. Ez az első alkalom, amikor Miklós a Hatvani birtoknevet használja.

A zsinat időszakában 1416. május 1-től augusztus 23-ig Zsigmond népes kísérettel Angliában tartózkodott és tárgyalásokat folytatott V. Henrik angol királlyal. Ide is elkíséri Miklós a királyt, aki innen Garai Miklós nádor vezetésével egy küldöttséget meneszt a francia királyhoz. Erről Zsigmond egy augusztus 13. és 15. közt Canterburyból Vilmos bajor hercegnek küldött leveléből[10] értesülünk. A küldöttség tagjai között a levél felsorolja Makrai Benedek milest, mindkét jog doktorát, és *Hatvani Mikós milest*.

Három héttel később Zsigmond V. Henrik kíséretében az abban az időben angol fennhatóság alatt álló Calaisban tartózkodik. Itt veszi kézhez szeptember 7-én János esztergomi és András kalocsai érsekek levelét, amelyben tudatják a királlyal, hogy augusztus 23-án az elzászi Schlettstadtban (franciául Sélestat) lesznek, majd onnan Bázelbe szándékoznak menni. Ezt a levelet nem ismerjük, de Zsigmond másnapi válaszleveléből[11] értesülünk róla. A válaszlevél címzettjei János esztergomi és András kalocsai érsek, Perényi Péter, Garai Miklós, Orsini Bertold, Brunoro della Scala, Visconti Giancarlo, Makrai Benedek és *Nagyhatvani István fia Miklós*.

Ugyanezen a napon (1416. szept. 8.) Zsigmond levélben[12] tájékoztatja a zsinatot, hogy a francia-angol béke érdekében Angliába átmenve, a párizsi tárgyalásokat Garai nádorára, Orsini Bertoldra, Brunorius de Scalára, Visconti János Károlyra, valamint Makrai Benedek mindkét jog licenciátusára és *Nagyhatvani István fiára: Miklósra, a királyi udvar lovagjaira bízta*.

A Hatvani, illetve Nagyhatvani birtoknév a Heves megyei Hatvan mezővárosra utal. Itt, de a Pest megyei Gödöllőn, Besnyőn és más helyeken is voltak a Hatvaniak birtokai. Egy 1416. április 26-án kelt okmányból például megtudjuk, hogy „*Hathuan-i István fiai: Miklós és László"* igényt tartottak a Pest megyei „*prope Budam levő Bessebew birtokra*"[13]. Ez az utolsó ismert oklevél, ami biztosan Hatvani István Miklós fiára vonatkozik.

Elmondhatjuk tehát Engel Pállal, hogy Miklós udvari lovag *„három évtized alatt három különböző néven bukkan elénk az ország három különböző helyén"*[14]. Ismerve a kor névhasználati szokását

[9] DL 92478; ZSIGMOND V., 1497/410. o.
[10] DF 290201; AÖG 59 (1879), 104; ZSIGMOND V., 2204/587. o.
[11] DF 287745; CPL 701, 223a; ZSIGMOND V., 2271/603. o.
[12] DF 287745; CPL 701, 411b; ZSIGMOND V., 2280/605. o.
[13] DF 234143; ZSIGMOND V., 1811/485. o.
[14] ENGEL 2001A

nem meglepő, hogy egy személy több nevet visel. Hatvani Miklós esetében bizonyára változatos, de nyugodtan mondhatjuk: kalandos életével magyarázhatjuk a gyakori névváltozást. Horváti-Hatvani Miklós az őse az 1430-as években már nem országos, de helyi jelentőségű szerepet játszó Heves megyei Hatvani családnak.

Noha Mikósra biztosan[15] vonatkozó további okiratot nem is tudunk felmutatni, László esetében több szerencsénk van.

A konstanzi zsinat alatt tett angliai utazása alkalmából Zsigmond király kíséretében találjuk Tamási János volt erdélyi vajdát (1403-1409), aki 1409-től 1416-ban bekövetkezett haláláig királyi ajtónállómester és udvarmester[16]. Egy 1418. szeptember 18-án a délnémet Ulm városában kiadott elismervényből[17] megtudjuk, hogy *„Heinrich, Sohn des grossmächtigen Herrn Johannes von Thamasy Wäyda, Hofmeister des Römischen Königs Sigmund, und Latzlo, Sohn des Edlen Stephan vom Hadwan"* elismerik, hogy Lajos bajor hercegtől 70 rajnai forintot kaptak kölcsön és kötelezik magukat, hogy vízkeresztig visszafizetik.

Természetesen Tamási Henrik és Hatvani László nem voltak tagjai Zsigmond király hivatalos kíséretének. De úgy tűnik, hogy a kíséret hivatalos tagjai családtagokat és familiárisokat magukkal vittek. Így Tamási János udvarmestert elkísérte Henrik fia, és Hatvani Miklós udvari lovagot elkísérte László öccse.

A Horvátiak

A Horvátiak eredetéről a szakirodalomban két elmélet ismeretes. Legkevésbé valószínű Wilczek Ede állítása, miszerint Nagy Lajos koráig a Horváti család *„egész ismeretlen és szegény volt, még nemességéhez is kétely fér, és csak Lajos király uralmának utolsó idejében vergődött hirtelen nagy jelenőségre és hatalomra, minthogy több tagja majdnem egyszerre magas és befolyásos állásban tűnik fel"*[18]. A család hirtelen felemelkedését Wilczek Ede a Horvátiak és az Anjouk közti rokoni kapcsolattal magyarázza. Szerinte Horváti János macsói bán, az összeesküvők feje Anjou Lajos durazzói herceg törvénytelen fia, és így III. Károly nápolyi király féltestvére lett volna. Horváti János macsói bán vezette összeesküvés hozta a magyar királyi trónra Károlyt, aki II. Károly néven 1385. december 31. és 1386. február 24. között, Mária királynő uralkodása alatt (1382-1395) ellenkirály volt.

---

[15] A bemutatott okiratokon kívül ugyanebből a korból több más okiratot is ismerünk, melyben szerepel egy Hatvani Miklós nevű személy, néha László testvérével együtt, de bizonyossággal állíthatjuk, hogy nem Horváti/Hatvani Miklósról van szó. Ez a Közép-Szolnok vármegyében birtokos nemes család valószínűleg valamilyen rokoni kapcsolatban állt a Heves megyei Hatvaniakkal. Ez okiratilag nem támasztható alá, közvetett következtetések viszont valószínűvé teszik.

[16] BÁRÁNY 2004, 22. o.

[17] RRBA, XII, 1418 18. Sept. 295. o.; ZSIGMOND VI., 2364/584. o.

[18] WILCZEK 1896, 621. o.

Ezt a származáselméletet átveszi Wilczek Edétől Siebmacher címeres könyve[19] is. Bizonyítékot nem mutat be, állítását a Horvátiak címerében található Anjou liliommal véli bizonyítottnak, de a címer eredetét sem igazolja.

Wertner Mór[20] és Engel Pál[21] ellenben a Horvátiakat a Báncsa nemzetségből (*de genere Bancha*) származtatja. Ezek szerint Horváti Péter, István apja az első, aki a Horváti nevet viseli. 1348. március 31-én Nagy Lajos által kiadott oklevélben[22] mint *magister Petrus filius Pauli de Horwaty* szerepel. A család birtoknevét a korabeli Valkó megye Horváti településtől vette. Nem tudjuk, hogy örökség, adomány vagy vásárlás jogán jutottak-e ehhez a birtokhoz, de amint láttuk, több birtokuk volt ebben a megyében, és volt birtokuk Pozsega és Bács megyében is. A Horváti család a kor egyik legtekintélyesebb és legvagyonosabb nemes családja volt[23].

Horváti Péterről tudjuk, hogy 1351-ben a Bács város mellett megtartott megyei közgyűlésen a Valkó megyei nemeseket képviselte[24]. Ebben az okiratban *„magister Petrus filius Pauli filii Thome dicti Aranyas de Horwati"* néven szerepel. 1355-ben egy peres ügyben szerepel[25].

Mint már említettük, Horváti Péternek négy fia volt: Pál, János, I. László és István. Pál 1379 és 1385 között zágrábi püspök volt. János 1376 és 1381 között macsói bán volt. I. László testvérükkel együtt ők voltak az Erzsébet királyné és Mária királynő ellen irányuló összeesküvés vezetői. Ezen összeesküvés leverése után vagyonukat elvesztették, Pál földönfutóvá lett és valószínűleg Nápolyba menekült, ahol meghalt. Jánost bujdosás közben elfogták és Pécsett kivégezték. I. Lászlóról nincs további értesülésünk.

Láttuk[26], hogy Horváti Istvánnak három fia volt: János, aki zempléni főesperes volt, Miklós udvari lovag, aki elsőként használja a Hatvani nevet és II. László *magister*.

Jánosról tudjuk, hogy 1395 és 1403 között zempléni főesperes és egri vikárius volt és az országos tanács meghagyásából ebben a tisztégében több vitás birtokügyben intézkedett.[27]

Láttuk, hogy II. László is használta a Hatvani nevet[28].

---

[19] SIEBMACHER 1899, Horvat I. de Palisna család címere

[20] WERTNER 1897

[21] ENGEL 2001G, Báncsa nem

[22] SMIČIKLAS 1913, 341/449. o.

[23] MUHORAY 1896

[24] ANJOU V., 314/516. o.

[25] ANJOU VI., 173/262. o.

[26] ld. a 3. lábjegyzéket

[27] ZICHY 1888, V., 50/53. o., 55/58. o., 77/85. o., 232/272. o., 252/293. o., 268/314. o.

A Heves megyei Hatvan (akkor Nagyhatvannak is nevezett) mezővárosban a földesúri jog gyakorlása mellett, az akkor itt fennállott Szent Margit vértanúról elnevezett premontrei prépostság kegyúri jogát is a Nagyhatvani család gyakorolta[29].

A Horváti család ezután már nem játszik országos jelentőségű szerepet. A család nemzedékrendjét a Függelékben közlöm.

A Báncsa nem vagy a Báncsaiak

Horváti Péterről, az elsőről, aki a Horváti nevet viseli, láttuk, hogy Pál mester fia és Aranyas Tamás unokája volt. Karácsonyi János[30] és Engel Pál[31] szerint, Pál és Tamás a Báncsa nemhez tartoztak. A Báncsa (vagy Bancsa, *de genere Bancha*) nem genealógiáját e két szerző idézett munkája és Wertner Mór említett cikke nyomán ismertetem. A Báncsa nem nemzedékrendjét Engel Pál idézett munkája alapján, a Függelékben közlöm.

A Báncsa nemzetség őséről szinte semmit nem tudunk, de a szakirodalom egyetért abban, hogy az Árpád-kori Bács megyében található Báncsa vagy Bánca nevű település az ő nevéből ered.

Az elsők, akiket név szerint ismerünk a Báncsa nemzetségből, egy testvérpár: I. Orbász *comes* és I. Beke vagy Benedek.

I. Orbász 1213-ban[32] *comes*, de 1232-ben már nem él[33], mert I. István nevű fia, az esztergomi érsek ebben az évben Szent Luca tiszteletére egy oltárt hoz létre apja lelki üdvösségére az esztergomi bazilikában: *„in porticu maioris Ecclesiae nostrae Strigoniensis altare in honorem B. Luciae Virginis erigi fecissemus, pro remedio animae bonae memoriae Comitis Orbazy, Patris nostri, cuius corpus in ipsa porticu in Domino requiescit”*. I. Orbásznak három fia volt: I. István, Bencenc vagy Vince és I. Péter.

I. Orbász fia I. István ragyogó egyházi pályát futott be. 1238-ban bácsi prépost, 1238 és 1240 között titeli prépost, 1240 és 1242 között váci püspök, 1242 és 1252 között esztergomi érsek, végül 1252-től 1266-ban vagy 1268-ban Rómában bekövetkezett haláláig praenestei[34] püspök és bíboros.

---

[28] ld. a 16. lábjegyzéket

[29] BOROVSZKY 1896, 144. o.

[30] KARÁCSONYI 1900, I., 196. o.

[31] ENGEL 2001G, Báncsa nem

[32] FEJÉR 2004, IV/1, 146. o.

[33] FEJÉR 2004, IV/2, 148-149 o. Karácsonyi i. m. ugyanezt a forrást adja meg, de (esetleg elírás folytán) az 1252-es évet adja meg.

[34] Praeneste, ma Palestrina kisváros Rómától 40 km-re keletre

Ő az első magyar bíboros, akiről tudunk[35]. Bácsi prépostsága alatt IV. Béla király kancellárja és ezt a tisztséget megtartja későbbi egyházi tisztségei mellett is 1252-ig. 1241-ben elkísérte a királyt II. Frigyes osztrák herceghez. Faenzában II. Frigyes római császártól és Rómában IX. Gergely pápától hasztalanul kért segítséget a tatárok ellen.

Bencencről tudjuk, hogy 1244-ben esztergomi ispán volt[36]. Felesége Kórógyi Keled *comes* lánya volt[37].

I. Péterről tudjuk, hogy ő is *comes* volt[38].

I. Bekének két fiáról tudunk: Lampertről és Dénesről. Lampert gyerekeiről nem tudunk, Dénesnek pedig egy fiáról, II. Bekéről emlékeznek meg az okiratok.

Bencencnek két fia volt: II. István és Keled. I. Péternek is két fia volt: II. Orbász és Tamás. I. István rangjánál és tisztségeinél fogva abban a szerencsés helyzetben volt, hogy erőteljesen támogathatta Bencenc és I. Péter testvéreit és unokaöccseit. II. Istvánt Bolognában taníttatta, majd megszerezte neki a pozsonyi prépostságot, II. Orbásznak pedig a pozsegai prépostságot. 1266-tól II. István kalocsai érsek.

I. István érseksége alatt a Báncsaiak több birtokot szereztek az ország északi megyéiben, főleg Gömör megyében.

Tamással már találkoztunk[39]: ő az Aranyas melléknevet viselte. Fia, Pál mester az utolsó, aki még a Báncsa származásnevet viseli: fiát, II. Pétert már Horváti Péterként ismeri a történelem.

A Heves megyei Hatvaniak

Láttuk, hogy a Heves megyei Hatvaniak őse a Báncsa nembeli (*de genere Bancha*) Miklós, aki először Horváti, majd Lublói és végül Nagyhatvani vagy Hatvani vezetéknevet viselt.

Hatvani Miklós fiáról tudjuk, hogy Mátyásnak hívták, 1430-ban[40] és 1432-ben az udvar tagja[41] volt. Ezeket a fontos tisztségeket természetesen ekkor már bizonyára elhunyt apja pártfogásának is köszönhette, aki a tízes évektől kezdve Zsigmond király hűséges lovagja, diplomatája és tanácsadója

---

[35] Magyar Katolikus Lexikon „*Báncsa István, Bánchа, Váncha"* címszó alatt: http://lexikon.katolikus.hu/B/B%C3%A1ncsa.html

[36] FEJÉR 2004, IV/1, 341. o.

[37] u. o. *: Comes Cletus genero suo, prefato Comiti Bencentio*

[38] ENGEL 2001A, *Saskő* cikkszó alatt

[39] ld. a 23. lábjegyzéket

[40] FEJÉR 2004, X/7, LXXX,

[41] ENGEL 2001A, VI. Az aula tagjai, 1432

volt. 1440-ben azon országnagyok közé tartozott, akik megbízottjaik – Simon veszprémi püspök, Újlaki Miklós macsói bán, Pelsőczi Imre székely ispán és Héderváry Lőrinc nádor fia, István – által Ulászló lengyel királyt meghívják a magyar trónra[42]. Tevékenységéről nem tudunk közelebbit, de házassága Berzeviczi Apollóniával arról tanúskodik, hogy a kor legbefolyásosabb és legelőkelőbb társaságában elfogadott volt. Ugyanis apósa a szakirodalomban jól ismert Berzeviczi (vagy Berzeviczei) Pohárnok István[43].

Berzeviczi Pohárnok István ugyanúgy mint Hatvani Miklós, Zsigmond udvari vitézeként (*aulae miles*) kezdte el pályáját. Hosszú pályáján négy király alatt hűségesen és teljes odaadással szolgált. Számos diplomáciai és hadi vállalkozásban vett részt. Zsigmond király megbízásából a lublói szerződés értelmében többször volt Moldvában követségben. 1427-ben Zsigmond hűbérúri kötelességeként hadjáratot indított Havasalföldre, hogy az elűzött Dán vajdát visszahelyezze trónjára, miután a vajdát Radul (Radu) török segítséggel elűzte. A hadjáratban székely és szász csapatok mellett magyar csapatok is részt vettek, egyik vezetőjük Berzeviczi Pohárnok István volt. Ezért és más szolgálatáért, amit a husziták elleni csatákban tanúsított, 1435-ben Zsigmond király hűséges katonájának *(„fidelis nostri sincere dilecti Egregii Stephani Pohárnok, filii Thomae de Berzewiche, aulae nostrae militis"*) adományozza a Borsod megyei Nyárád birtokot („*possessionem nostram regalem Nyaragh vocatam, in Comitatu Borsod situatam, - praefato Stephano Poharnok - dedimus, donauimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irreuocabiliter possidendam*")[44]. Erről a birtokról később még szó lesz. Albert és I. Ulászló királyok alatt Berzeviczi Pohárnok István 1438 és 1443 között a király főajtónállómestere (*magister janitorum*), 1445-ben a jászok kapitánya és Heves megye ispánja. 1462 és 1465 között halt meg. Egyazon generációhoz tartozott Hatvani Miklóssal.

Hatvani Mátyás sem élt már 1465-ben. Ebben az évben Simon esztergomi vikárius figyelmezteti Berzeviczi Szaniszlót, hogy adja vissza Berzeviczi Pohárnok István lányainak, Apollóniának, Hatvani Mátyás özvegyének és Erzsébetnek, Scenna János feleségének az általa jogtalanul elfoglalt birtokokat, amit azok hitbér, jegyajándék és leánynegyed címen sajátjuknak mondtak[45].

Az 1433. évi pozsonyi országgyűlés XXX. törvénycikke által név szerint felsorolt tiszti, egyházi és főnemesi zászlósurak között megtaláljuk Hatvani (ott Hathvany) Mátyást is[46].

---

[42] ZÁVODSZKY 1922, 389/365. o.

[43] BERZEVICZEY 1881

[44] FEJÉR 2004, X/7, CCCXVI, 675. o.

[45] DL 70282

[46] NAGY 1886, 148. o.

Hatvani Mátyásnak két fia volt: Gáspár és I. Menyhért. Róluk több okirat[47] is megemlékezik, mert 1451 és 1470 között a nyúl-szigeti apácákkal és a Rozgonyiakkal pereskedtek. Némely okiratban Gáspár és I. Menyhért a Bessenyő (Bessenew) birtokukról a Bessenew-i névvel szerepelnek.

Egy 1496-ban a szepesi káptalan által kiadott oklevélből[48] értesülünk Margit asszonyról, Hatvani (Nagh Hathwan-i) Mátyás lányáról, Sóvári Soós István sárosi főispán özvegyéről.

A fent említett Borsod megyei Nyárád Berzeviczi birtokot vagy annak egy részét, valószínűleg Berzeviczi Apollónia hozta a Hatvani családba, és ezt Mátyás gyerekei, Gáspár, I. Menyhért és Margit is örökölték. Erről két okirat is tanúskodik[49]: Az egyik 1482. április 9-én, a másik 1499. november 16-án kelt. A másodikból kiderül, hogy Hatvani Margitnak két lánya volt. A Nagy Iván által közölt sóvári Soós család családfájából[50] megtudjuk a két lány nevét, és azt az információt is kapjuk, sajnos a forrás megadása nélkül, hogy a két lánynak három fiútestvére volt. Ezek szerint Margit gyerekei: Simon, kinek felesége Semsei Borbála (Bora), Miklós, kinek felesége Hedvig özvegy Póos Mihályné, Ágnes Kún Kristófné, Katalin (Kata) Tibai Lénártné és László, kinek felesége idai Modrár Borbála (Bora).

Hatvani Gáspárnak két felesége volt. Az első Sebesi László Borbála lánya (1482 körül[51]), a második Kállay Vitéz János Katalin lánya (1493 körül[52]). Nincs értesülésünk az első házasságból született gyermekekről, a második házasságból pedig egy leánygyermekről tudunk, Dorottyáról.

Hatvani I. Menyhértnek csak egy fiáról tudunk: II. Menyhértről. Erről egy 1492. október 29-án kelt, számunkra nagyon fontos okiratból[53] értesülünk, amiből az is kiderül, hogy I. Menyhért ekkor már nem élt. A szóban forgó okiratra később visszatérek.

Egy 1500-ban II. Ulászló király Hont vármegyének címzett levelében[54] meghagyja, hogy vizsgálják ki kazai Gyulaffy (*Gywlaffy de Kaza*) Ferenc felesége, Erzsébet, Hatvani (*de Hathwan*) Menyhért felesége, Dorottya és Fussi (*de Fyß*) János felsége, Zsófia, néhai litvai Horváth (*Horwath de Lythwa*) Péter lányainak panaszát, miszerint özvegy anyjuk és nővérük, Katalin, gorsovai (de Gorsowa) Fanchy Orbán felesége, nem akarják apjuk birtokaiból részüket kiadni. Ebből a levélből értesülünk II. Menyhért feleségéről, litvai Horváth Dorottyáról.

---

[47] DL 16744, DL 16780, DL 16781, DL 16782, DL 16783, DL 16921, DL 16922,

[48] DL 57812

[49] DL 57823, DL 102922

[50] NAGY 1857, X., 304. o., illetve ott idézett KOVACHICH 1818, I., 433-437 o.

[51] DL 102922

[52] DL 56264

[53] DL 19904

[54] DL 90256

Nézzük most meg az előbb említett, számunkra fontos oklevél regesztáját:

„Bathor-i István comes országbíró, erdélyi vajda és a székelyek ispánja bizonyítja, hogy eléje járultak egyrészt Andreas literatus, a budai vár udvarbírája, másrészt a néhai Hathwan-i Menyhértnek a fia Menyhért és bejelentették, hogy érett megfontolás után, az egymás iránt érzett testvéri szeretetből kifolyólag, összes javaikban, akár öröklöttek, akár zálogbirtokok, feküdjenek az ország bármely részén, egymást kölcsönösen osztályos testvérekké fogadták és összes alant felsorolandó javaikat egyesítették a következő módon: A nevezett András literatus birtokjavainak a felét in possessionibus Bancha, Alpar, Thyl, Wyzka et Zenthiwan in Bachiensi ac medietatem totalis possessionis Gewdelew in Pesthiensi comitatibus, amelyek öröklött birtokai, necnon medietatem Mezewzenthgewrgh in Hevesiensi ac Janosd vocatis in Byhoriensi, amelyek zálogbirtokai, a fele birtokok minden tartozékával egyetemben átadta a nevezett Hathwan-i Menyhértnek és mindkét nembeli örököseinek, míg Hathwan-i Menyhért átadta javainak a felét, u.m. medietatem oppidorum suorum Naghhathwan in Hevesiensi ac Kyshathwan et possessionis Bessenyew in Pesthiensi comitatibus, a Naghhathwanban lévõ castellum felével, továbbá a Naghhathwanban és Bessenyew-n szedetni szokott vám felével és az elsorolt városok, birtok, várkastély felének a tartozékaival átadta András literatusnak és feleségének Dorottyának, a néhai Hathwan-i Gáspár leányának, és Annának, András literatus és Dorottya leányának és mindkét nembeli utódainak, egyik fél sem tartván fenn az átadott javakban magának semmiféle jogot. Ha idők folyamán valamelyik fél gyermektelenül találna meghalni, javai az életben maradt félre szállnak."

Mint látjuk, az okiratból kiderül, hogy Hatvani I. Menyhért ekkor már nem élt. Fia, II. Menyhért és *„Andreas literatus, a budai vár udvarbírája (…) egymást kölcsönösen osztályos testvérekké fogadták".* András deák (*literatus*) felesége Hatvani Dorottya, Hatvani Gáspár lánya. Mivelhogy Hatvani II. Menyhért gyerekeiről nem esik szó, következik, hogy nem voltak gyerekei vagy ekkor már nem éltek. Később sem értesülünk II. Menyhért gyerekeiről, ezért kézenfekvő az a feltevés, hogy a Hatvani Dorottya által örökölt birtokrész és Hatvani II. Menyhért birtokrésze, azaz az egész Hatvani birtok megegyezés alapján került András, a budai vár udvarbírája és felesége Hatvani Dorottya birtokába[55], majd később Anna lányuk örökébe.

„Andreas literatus, a budai vár udvarbírája", jól ismert a szakirodalomban: Báncsai vagy Báncs(a)y vezetéknévvel szerepel az okiratokban és bizonyára az ősi Báncsa nem sarja ugyanúgy, mint a Hatvaniak is: *de genere Bancha*. Ezt az állítást a felsorolt birtokai is alátámasztják: *„Bancha, Alpar, Thyl, Wyzka et Zenthiwan in Bachiensi".* Báncsai András 1490-ben a királyi tanács tagja[56], 1493. december 22. és 1498. június 5. között a budai vár udvarbírája, 1492-től Csongrád vármegye

[55] DL 59824

[56] KUBINYI 1988, 208. o.

főispánja[57], és ebben a minőségében 1505-ben részt vesz a rákosi országgyűlésen[58]. 1494 táján 237 jobbágyporta ura[59]. A kor szokása szerint a deák (*lit(t)eratus*) melléknév tanult emberre utal.

Báncsai András és Hatvani Dorottya házasságával a Báncsa nem két ága ismét egyesült. Anna lányuk révén pedig a birtokaik is egy kézbe jutottak[60].

Báncsai Anna férje György deák volt. György deákkal egy 1510-ben íródott végrendeletben találkozunk[61]. Itt tanúként Pesthi György deák (*dictis Thathensis*) névvel, míg a végrendelet végrehajtói között, mint Tatai György deák szerepel. Egy évvel később, a végrendelet átírása alkalmából a pesti plébános *„nobilis et circumspectus"* jelzőkkel illeti, ami csak nemeseknek és városi patríciusoknak járt. 1512-ben *egregius* Pesti György deák birtokot vásárol Pest megyében, majd 1514 és 1517 között Pesthi Thatensis György deák a pannonhalmi apátság „*provisor seu scriptor curia*"-ja. 1521-ben *egregius* Pesthi Thathensis György deák budai szőlőjét egy újlakira cseréli.

Kubinyi András idézett cikkében a következőket olvashatjuk: *„Tatai György neve tanúsága szerint tatai, mezővárosi polgárfi lehetett, aki deákműveltséget szerezve földesúri tisztviselőként bejutott a nemességbe. Pestre költözvén az itteni patríciátushoz számított. Vagyonát birtokok zálogba vevésével és főleg házasságaival növelte. Első apósa Felhévizi Nagy Imre azonos társadalmi körből került ki, mint veje. A jogilag mezővárosi Felhévízről, Buda külvárosából származott, ahol a földesúr káptalan provizora lett. 1505-ben a budai Mondolás szőlőhegyen 298, 1510-ben 107 köböl bora termett. A szőlő 1555-ben jogilag (mert közben Buda török kézre került) unokájáé. 1514 körül már volt provizor, 1519-ben pedig óbudai, később szintén unokájára szállott, szőlőjét említik."* Ebből a házasságból György deáknak két gyereke születet: György és Dorottya.

György deák második felesége Báncsai Anna volt, aki behozta a házasságba az örökölt Báncsai és Hatvani birtokokat. Ebből a házasságból egy fiú, János született.

György deák Dorottya lányáról nem sokat tudunk. A két fiú féltestvérről azonban egy 1555-ben megfogalmazott egyezség fontos információt szolgál[62]. Idézem az okirat regesztáját:

„Body György prépost és a leleszi kvt. előtt Pesti Tatai másként Hatvani György diák és két nejétől, Felhévízi Nagy Margittól és Bánchy Annától származó György és János nevű fiai meggondolván az élet múlandóságát, egymást birtokaikra nézve, amelyek a jelenben török kézen vannak, de ha

[57] ZSILINSZKY 1891, 661. o.
[58] IVÁNYI 1886, 910. o.
[59] KUBINYI 1964, 94. o.
[60] BÁRTFAI 1936, 1170/303. o.
[61] KUBINYI 1966, 271. o.
[62] BÁRTFAI 1936, 1588/393-394 o.

Isten az ország régi határait visszaadja, a kezükbe jutnak, egymást kölcsönösen örökösöknek jelentik ki. György birtokai: Maglódon Pest m. a néhai Maglódi János birtokai, Gödöllő (Geudeuleu) szintén Pest megyében, Bél b. Somogy m., u. ott négykerekű malom a Balaton lefolyásán, Felhévízen Pilis megyében kőház, amely a néhai Nagy Imréé volt és szomszédjai keletről Faddy Demeter, nyugatról Zenthgróthy Antónia; mészárszékek, az iskolával szemben levő malomhely (quendam locum urtius molendini in fluvio Danubii contra scolam seu ludum literarium eiusdem oppidi), továbbá hét szőlő: in Mondolas kettő, in Fertal una, in Nándor una, in Rezinal una in Budensi, in Feyr Eghaz in Veteri Buda similiter duae, Budán kőház, amelynek szomszédjai keletről Vas Mihály, nyugatról Zabó János; Pesten kőház a piacon (in theatro) keletről Feordos Ferenc, nyugatról Záz István házai közt, végül Ecser puszta Pest megyében. Hatvani János birtokai: birtokrész Nagyhatvanban, Csongrád br. Csongrád, Nagybancsa br. Bács, Bezen b. Kishatvan p. Pest megyékben. Ha mindkét ág magtalanul kihalna, a birtokok szálljanak a néhai Danch Pál fiára Farkasra és Székesfehérvári Ghémes Farkas és felesége Thúri Zsófia leányára Katalinra."

Az okiratból megtudjuk, hogy apjuk *„Pesti Tatai másként Hatvani György deák"*, azaz ekkor György deák a Hatvani birtoknevét viselte, tehát Hatvani I. Györgyként tarthatjuk számon. Hogy tényleg rokoni kapcsolatban volt-e a Heves megyei Hatvaniakkal, azt nem tudjuk, de ki sem zárhatjuk. Tatai illetősége sem enged erre vonatkozóan semmilyen következtetést: ebben az időben több megyében találunk Hatvaniakat. Harminc évvel később feltehetően ugyanez a Hatvani János Pest megye és a solti szék szolgabírája[63].

Nincs tudomásunk (Pesti Tatai, másként) Hatvani I. György deák fiainak, Hatvani II. Györgynek és Hatvani Jánosnak közvetlen utódairól. A török hódoltság alatt és utána is az ország több megyéjében találkozunk Hatvaniakkal, de közvetlen genealógiai kapcsolat az itt leírt Heves megyei Hatvani családdal nem mutatható ki. Közvetett következtetések azonban sejtetnek valamilyen rokoni kapcsolatot köztük.

Az örökösödési egyezségben szereplő Danch (Dancz, Dancs) és Ghémes család bizonyára rokoni kapcsolatban állt a Heves megyei Hatvaniakkal. Érdekes, hogy ekkor a Dancs család Gömör vármegyében volt birtokos, ahonnan később Közép-Szolnok vármegyébe költözött és rokoni kapcsolatba került az ottani Hatvaniakkal.

A Heves megyei Hatvaniak nemzedékrendjét a Függelékben közlöm két táblában.

[63] BÁRTFAI 1936, 1716, 1717/422 o.

Függelék

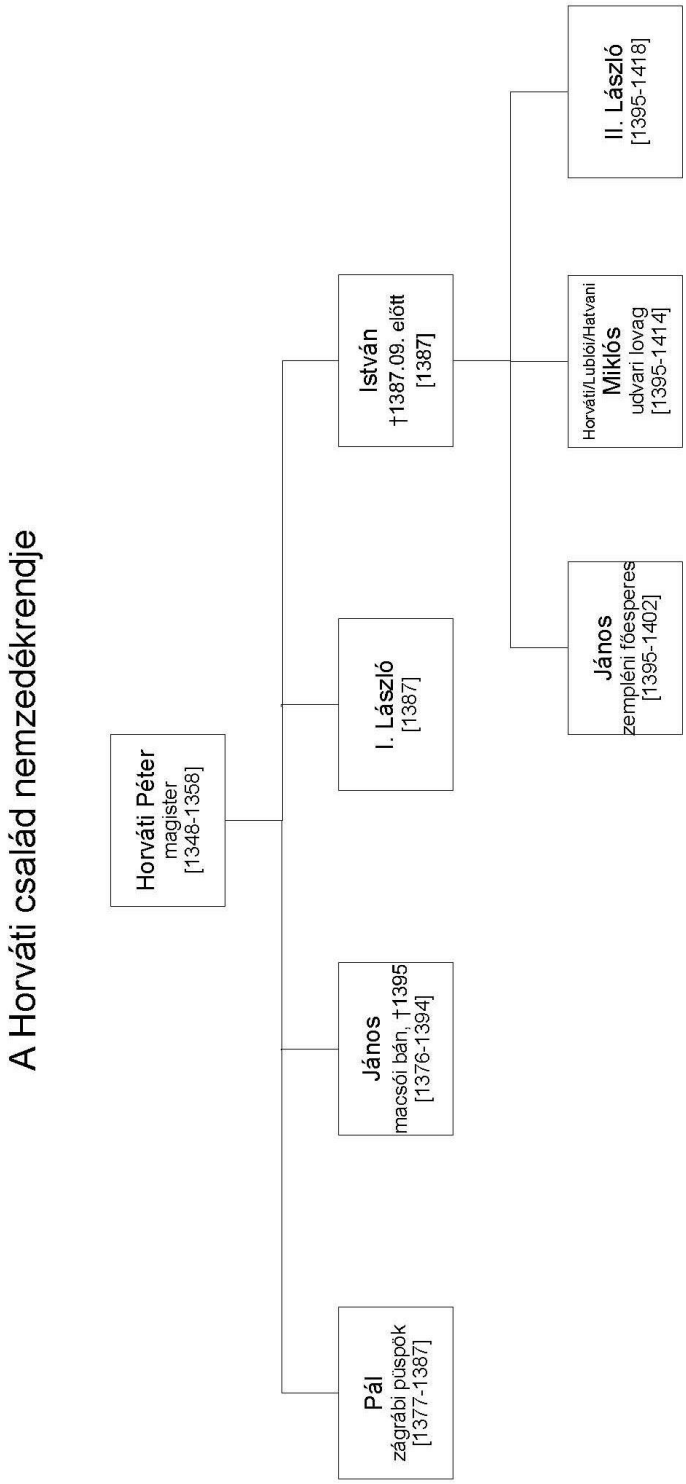
A Horváti család nemzedékrendje
Horváti Péter
magister
[1348-1358]
István
†1387.09. előtt
[1387]
I. László
[1387]
János
macsói bán, †1395
[1376-1394]
Pál
zágrábi püspök
[1377-1387]
II. László
[1395-1418]
Horváti/Lublói/Hatvani
Miklós
udvari lovag
[1395-1414]
János
zemplén főesperes
[1395-1402]

A Báncsa nem nemzedékrendje

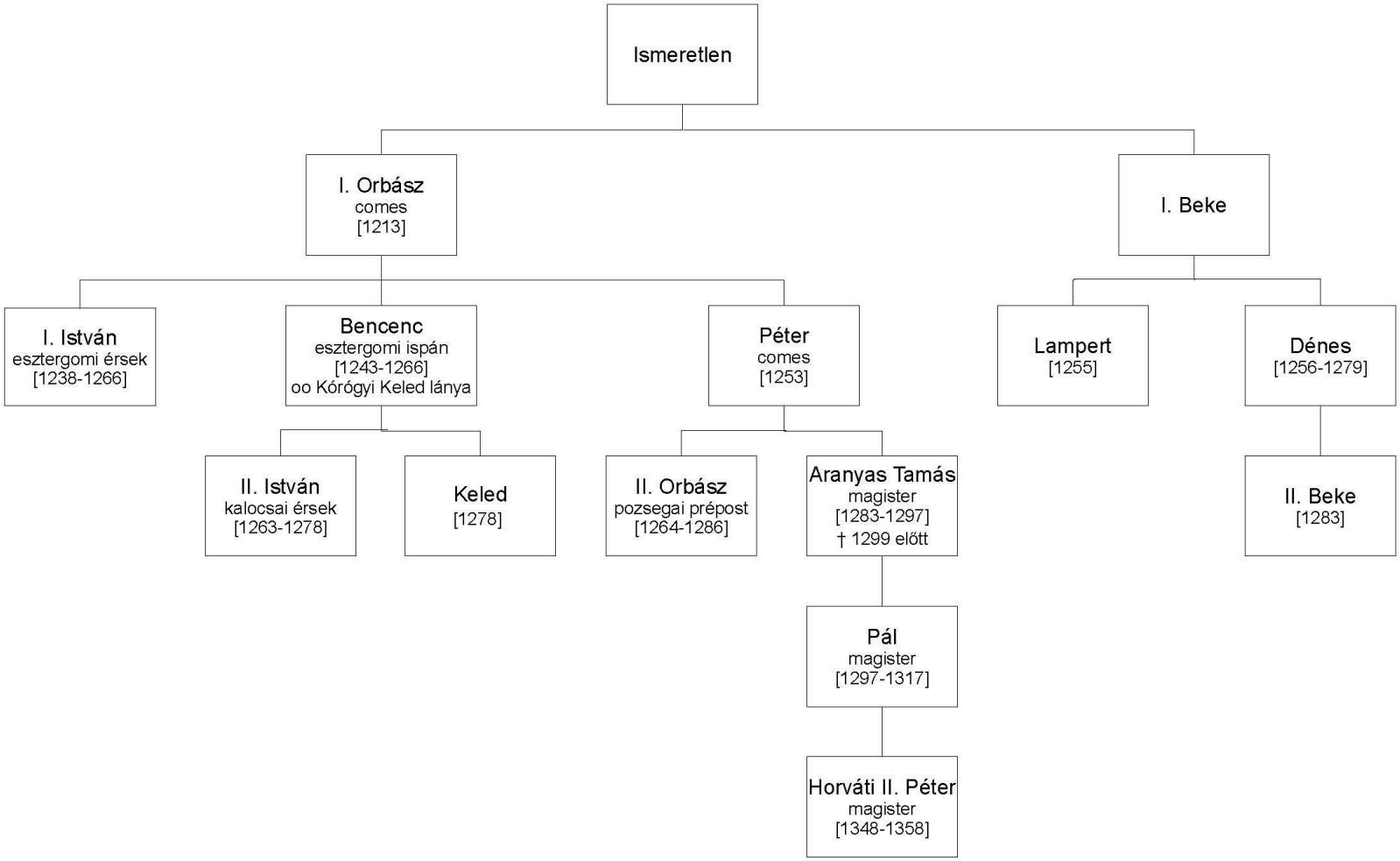

A Heves megyei Hatvani család nemzedékrendje (1. tábla)

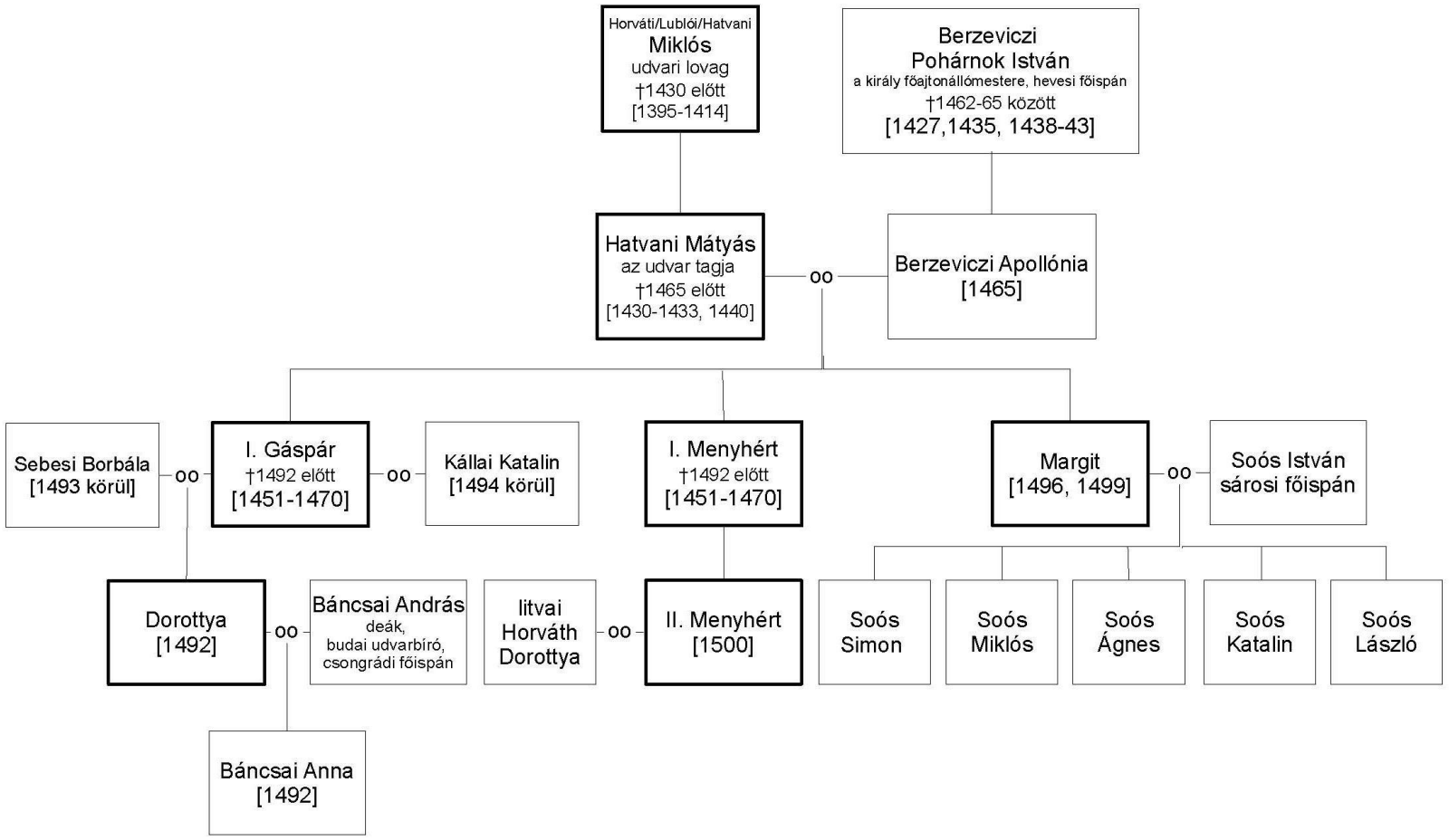

Folytatás a 2. táblán

A Heves megyei Hatvani család nemzedékrendje (2. tábla)

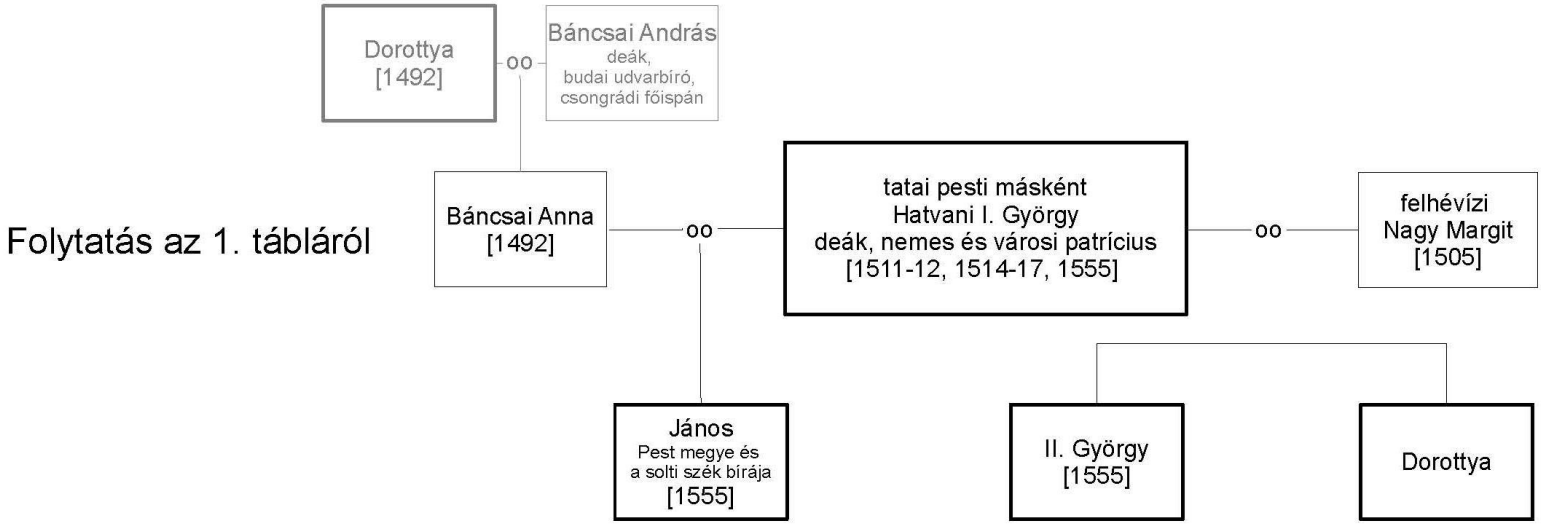

Irodalomjegyzék

ANJOU V.	Nagy Imre: *Anjoukori okmánytár*, V., MTA, Budapest, 1887
ANJOU VI.	Nagy Imre: *Anjoukori okmánytár*, VI., MTA, Budapest, 1891
AÖG	*Archiv für österreichische Geschichte*, Bd. 59, Wien, 1879
BÁRÁNY 2004	Bárány Attila: *Zsigmond király 1416-os angliai kísérete*. In: Aetas, Budapest, 2004. 3-4. szám, www.aetas.hu/2004-03-04/barany.pdf
BÁRTFAI 1936	Bártfai Szabó László: *Pest megye történetének okleveles emlékei 1001-1599-ig*, Budapest, 1938
BERZEVICZEY 1881	Berzeviczey Edmund*: Berzeviczei Pohárnok István élete*. In: Századok, XV., Budapest, 1881, 35-58
BOROVSZKY 1896	Borovszky Samu: *Heves vármegye*, Magyarország vármegyéi és városai sorozat, Budapest, é. n.
CPL	*Codex Palatinus Latinus, Bibliotheca Apostolica Vaticana*
ENGEL 2001A	Engel Pál: *Magyarország világi archontológiája* 1301-1457, I-II., Magyar középkori adattár CD lemez, Arcanum, 2001, ISBN: 963861188X
ENGEL 2001G	Engel Pál: *Középkori magyar genealógia*, Magyar középkori adattár CD lemez, Arcanum, 2001, ISBN: 963 86118 8 X
FEJÉR 2004	Fejér, Georgius: *Codex Diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, Budae 1829—1844, voll. I—XI., CD lemez, Arcanum 2004, ISBN: 9639374997
IVÁNYI 1886	Iványi István: *Báncza vagy Bancsa, egy bácsmegyei régi helység*. In: Századok, XX, Budapest 1886, 908-911
KARÁCSONYI 1900	Karácsonyi János: *A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig, I.*, Budapest, MTA, 1900
KUBINYI 1964	Kubinyi András: *A budai vár udvarbírói hivatala (1458–1541)*. In: Levélári közlemények, 35. évf., 1. szám, MTA, Budapest 1964, 67–98
KUBINYI 1966	Kubinyi András: *Budai és pesti polgárok családi összekötetései a Jagelló-korban*, In: Levéltári közlemények, 39. évf., 2. szám, MTA, Budapest 1966, 227-291
KUBINYI 1988	Kubinyi András: *Bárók a királyi tanácsban Mátyás és II. Ulászló idején.* In: Századok, 122. évf., Budapest 1988, 147-215
KOVACHICH 1818	Kovachich, Nicolaus: *Sylloge decretorum Comitalium inclyti Regni Hungariae*, Pestini, 1818
MUHORAY 1896	Muhoray Alfonz: *A Horváti és Palisznai családok*. In: Századok, XXX., Budapest 1896, 941-942
NAGY 1857	Nagy Iván: *Magyarország családai*, Pest, 1857-1868

NAGY 1886	Nagy Albert: *A heraldika vezérfonala*, Budapest, MTA, 1866
RRBA	Land, C. H. de: *Regesta sive Rerum Boicarum Authographa…*, XII, Monaci, 1849
SIEBMACHER 1899	Siebmacher's: *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg, 1899
SMIČIKLAS 1913	Smičiklas, Tadeusz (szerk.): *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae ac Slavoniae. Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, XI, Zagrabiae/Zagreb, 1913
SZALAY 1896	Szalay József: *A magyar nemzet története*, 2. kiadás, Budapest, 1896
WERTNER 1897	Wertner Mór: *A Horvátiak elei*. In: Századok, XXXI., Budapest, 1897, 514-518
WILCZEK 1896	Wilczek Ede: *A Horváthy család lázadása és a magyar tengervidék elszakadása*. In: Századok, XXX., Budapest 1896, I. (617-633), II. (705-715), III. és befejező rész (804-822)
ZAVODSZKY 1922	Závodszky Levente: *A Héderváry család oklevéltára*, 2. k., MTA, Budapest 1922
ZICHY 1888	Zichy Ferenc: *A Zichy és Vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára - Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeő*, MTT, Budapest, 1888
ZSIGMOND I.	Mályusz Elemér: *Zsigmondkori oklevéltár*, I., MTA, Budapest, 1951
ZSIGMOND II./1	Mályusz Elemér: *Zsigmondkori oklevéltár*, II./1, MTA, Budapest, 1956
ZSIGMOND III.	Mályusz Elemér: *Zsigmondkori oklevéltár*, III., MTA, Budapest, 1993
ZSIGMOND V.	Mályusz Elemér: *Zsigmondkori oklevéltár*, V., MTA, Budapest, 1997
ZSIGMOND VI.	Mályusz Elemér: *Zsigmondkori oklevéltár*, VI., MTA, Budapest, 1999
ZSILINSZKY 1891	Zsilinszky Mihály: *Csongrád vármegye főispánjai*. In: Századok, XXV, 629-662, Budapest 1891

Egyesületi tagok honlapjai

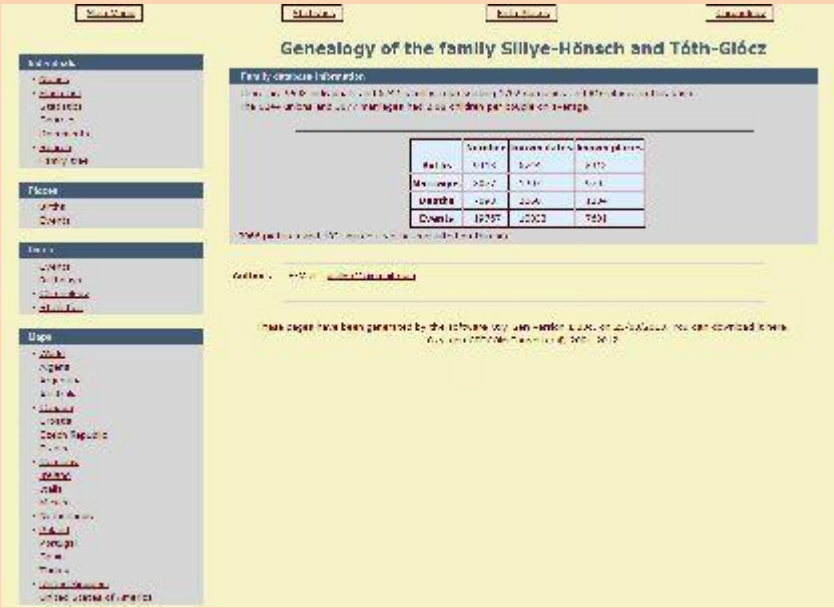

Genealogy of the family Sillye-Hönsch and Tóth-Glócz– Sillye Gábor honlapja

http://gsillye.dyndns.org/ftp/Csalad/Csaladfa/

Skoumi's Homepage–Skoumal Krisztián

http://www.skoumal.eu/

MACSE

H-1022 Budapest
Bimbó út 55.

E-mail: macse@macse.org

Adószám: 18213056-1-41

KSH: 18213056-6499-529-01

Egyesületi tisztségviselők

Dr. Kollega Tarsoly István
elnök

Dr. Hatvany Béla Csaba
elnökhelyettes

Dr. Várkonyi Tibor
főtitkár

Babcsányi Judit
titkár

Garadnai Zoltán Zsolt
titkár

Kónya Zsuzsanna
titkár

Németh József
titkár

Papcsik Béla
titkár

Szigetiné Zékány Ilona
titkár

Sztránya Ildikó
titkár

Gelei Judit
kincstárnok

Cseresnyésné Bécsy Zsuzsa
az ellenőrző bizottság elnöke

Beszeda László
az ellenőrző bizottság tagja

Vezér Ágnes
az ellenőrző bizottság tagja

Látogassa meg web-helyünket:

http://www.macse.org

Zrínyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc. Matl Péter szobra a Munkácsi várban.

Forrás: Wikipedia